

Наум Струмички
Митрополит

СЛОВО ОД ЕЛЕУСА

БИБЛИОТЕКА ВОВЕДЕНИЕ
ВЕЛЈУСА 2001

Македонска Православна Црква
Струмичка Епархија
Издава:
Манастир Пресвета Богородица Елеуса
Велјуса 2001
Лектура:
Ана Христова

Книгата ја издаваме
по повод
пет години од возобновувањето
на женското
општежително монаштво
на Македонската Православна Црква

СОДРЖИНА

Предговор	∞ I-IX ∞
Писма	∞ 11 ∞
Беседи	∞ 27 ∞
Посланија	∞ 37 ∞
Есеи	∞ 85 ∞

ПРЕДГОВОР

Колку што го знаеме нашиот Старец, оваа книга е благородна алатка на длабоката и тенкосетна грижа на неговото срце, упатена кон оние кои немале прилика да го запознаат или од каква и да е причина останале без неопходното духовно раководство. За нас кои живееме под неговата непосредна молитвена и секаква друга - значи 'старечка' - закрила, *Слово од Елеуса* станува драгоцен чувар на најбитните точки на словото како што ни го предава од почетокот. Второто издание навестува дека можат да се очекуваат нови редакции и кај идните - бидејќи книга во движење и отворена - а врз нејзините промени веќе се оцртува патот на Стадото; потребите и искушенијата на Црквата овде.

И покрај мерата на светоста на словото во кое сме поучувани, се наоѓаме неподготвени да влеземе во вистинските димензии на книгата. Единствено за да помогнеме непречено и без забунување таа да дојде до вниманието на читателите, ќе укажеме на разликите меѓу второто и првото издание - и на неколку околности поврзани со функциите на одделните составни единици внатре.

Книгава денес излегува со една лектура што настојува да го стандардизира првобитниот израз.

Новоизвршениот поредок на четивата овозможи да бидат вклопени во природните целини - според причините и пригодите на настанокот и според аспектот на животот во Црквата што го третираат. Ова се совпадна без малку целосно со хронолошкиот и крајно со принципот на книжевните облици. Оформените четири групи и носат жанровски имиња.

Измените во пишаниот материјал се однесуваат на последните четири текста од првото издание. Нив, бидејќи врзани за дадениот актуелен момент на којшто своевремено му одговорија - со исцрпна документираност на историската дијагонала кај што беше потребно - ги надживеа критериумот на оваа книга. Нивната контекстуалност ги упати да почекаат една прилика на поизразена публицистичка подлога. Сегашното издание вклучи друга редица текстови, според книжевниот вид насловена *Есеи*. Должното внимание ќе ѝ го обратиме подолу, како на една од четирите издвоени низи: *Писма*, *Беседи*, *Посланија*, *Есеи*.

Писмата своевремено се упатувани до конкретни, за нас анонимни личности, претставници на онаа тивка генерација - во смисла на Црква - од која произлезе и монахот што им ги напиша. Самите зачудувачки одважни, имајќи го за покритие живото исповедништво на христијанската возвишеност што ја заговараат, овие

нежни писанија до денес го дочуваа сведоштвото за преданиската нишка од сред едно неблагонаклоно време на атеизам, но што е уште подрагоцено за нас - ги отвараат најинтимните предели на личноста на духовникот од чиешто срце отпочна нивниот животворен кружен тек. Од нив како од неодминливи патокази од првата средба, на тесната патека на духовниот живот како чеда на овој духовен отец, тргнуваме со сознанието дека живееме под дарот на најдлабинската стража која човекот може да го чува и заштитува - Светата молитва на Старецот; и на најопитната мистрија со која може да се биде духовно изградуван - неговото Свето слово.

Четириите *Посланија* како еден од инструментите на пастирската грижа со длабочински фундамент на *чистијте њо срце*, далеку од светската врева на колоквијалниот алтруизам - во своето внимание чуваат сè што може да биде приброено за Христова овца: огласени, и заскитани, и заблудени, суеверни, неверни - и вака се обидуваат да го премостат јазот од широките до најтесните значења, од надворешноста до вистината, во неизменливиот дух на класичната православна катихеза; без да ловат или убедуваат, едноставно расветлувајќи го единствениот пат. Претставуваат најавтентична пресметка со сите девијантни состојби во верскиот живот наследени од времето на безбожничкото мртвило на

втората половина од минатиот век. Хипотетично речено, во мигот кога ќе излезат од рамките на книгава, ние сите ќе можеме да се радуваме, зашто сите во нашава земја ќе бидат чесно воцрковени.

Еден, пак, особен вид на катихетски списи влегуваат под гореспоменатата група со име *Есеи*. Тие нишанат на една друга публика, на такви кои веќе згазнале на тесната патека на духовниот живот и сакаат да напредуваат кон духовно восовршување. Во високо концентрирани аскетско-исихастички лекции, во најзгустен обем, ни го предаваат опитот на многувековната христијанска подвижничка пракса преку многукратен полнеж на кратки и јасни пораки од богонаучен Учител кој практично и безрезервно му се отвара на ученикот, а шансата на совршеното вподобување ја дава секому. (Зборот полнеж го употребивме заради конотации што ја надминуваат димензијата на ерудитски материјал, заради потенцијалот на благодатното, значи енергетско, дејство вложен во нив.) Секој од текстовите на *Есеите* за свој повод има издание на превод на книга на значаен богослов или Свет подвижник од поново време, според изборот и личниот ангажман на Старецот. Овие изданија се секојдневна лектира во манастирите кои живеат под неговото духовно раководство. Тие, сепак, ги премавнуваат нивните рамки, на сите заинтере-

сирани недвосмислено објавувајќи им ја суштината на христијанскиот, особено на монашкиот подвиг.

Тоа, во полза на сите, придонесува за отстранување на разновидните мистификации и предрасуди кои веќе се појавиле или би можеле да се родат во врска со поимот и сфаќањето за христијанскиот, посебно за монашкиот живот, и кои, како и евентуалниот романтизам во погрешен правец, во пракса наместо очекуваните, вродуваат со други, отровни плодови. Овие не толку откривани тајни на високото подвижништво, се разбира, бараат тоа знаење да се понесе со сета одговорност, во рамките на силите на секого. Не дека Светите отци од минатото ги сокриле од нас своите рецепти за духовно преуспевање или од некоја причина се воздржале да одговорат на овие прашања; туку дека клучот лежи во посебноста на духовен план на луѓето од едно време, во проблемите кои почесто ги тиштат и расколебуваат и сите други влијателни околности, а и веројатно - во потребата на духовно оддалечените да бидат препознаени од духоносниот кој ќе им прозбори на нивниот јазик, од нивното секојдневие, како што секое време си има, нели, свои Светители... Пред и над сè, затоа што така востанови Светата Божја волја, како што ја знае Преданието на Црквата:

Основен ѝредуслов? Духовен оџец, Ис-

кусен ѝаѝеводиѝел. Човек кој љо има доволно очистиено и ослободено своето срце од стѝрасѝиѝе. Просветѝлен ум. Знак? Нељовиоѝ ум слободно влељува и излељува од срцеѝо и неѝречено и со ѝлач љо следи ѝекоѝ на Исусовата моѝиѝва во нељо. Госѝоди Исусе Хрисѝе... (Есеи: „Кон книљата Светѝи Гриљориј Палама и ѝравославната мисѝика”).

Кажаното за квалитетот на интимноста на словото како изговорено од близината на заедничкото милије го поткрепува, меѓу другото, и еден ненамерен стилски гест на највисок степен на јадровитост и чистота на јазикот пројавен во ваквите текстови на Старецот, кои може да ги повикаат во сеќавањето светски прославлените пера на донеодамна популарните егзистенцијализми, минимализми и сл. со нивните витални естетски механизми во оператива на артифициелното метафизичко, со битната разлика што овде оваа пројава е автентичен бестрастен одговор на од нив (и од нивните приврзаници) посакуваното и навидум доловено бестрастие. Свесни сме дека не е пракса за записите на духовните атлети на Божјата Црква да се зборува со јазикот на световната книжевна критика и во посочениот неочекуван манир, по којзнае кој пат, со благодарност препознаваме една од пројавите на дарот 'на сите да им се биде сè', како од самиот Христос најотворено објавен отчет кон суптилното уво

на еден рафиниран слој луѓе за кои светиот призив на соборноста неодминливо поттикнал да им се влезе во трагата на срцето и вкусот, најдлабоко испочитувани овде и од оваа личност на Старецот, со збор и со дело, еднакво со наједноставните.

Што се однесува до двете *Беседи*, како што непосредно се гледа, тоа се записи на словото изговорено во пригодите што ги иницирале. За некои луѓе тие ќе бидат првата продорна прилика да ја препознаат тајната на Црквата како љубовен завет на Епископот со народот Божји.

Иако сме од оние што не биле удостоени да присуствуваат на хиротонијата на Старецот за Епископ ниту на востоличувањето на тронот на струмичките архиереи, бидејќи не сме љубители на големите собранија, никогаш немавме зажалено за тоа. Но кога минатата зима наидовме на фотографии од оние моменти, останавме вчудоневидени од прикажаните глетки. Видовме, таму вообичаениот сјај на свештеничките одежди ѝ отстапил место на една првпат видена светлина, најмирна. Лицата на другите архиереи во најдлабокиот спокој на светлоста на една иста чистота. Да не беа во тие облеку, ќе прашавме да не се тоа штотуку крстени луѓе. Ако зборот свеченост произлегол од збор за светост - и од фотографиите кои врз видливите облици ја препознале одондестраната посета, на

еден особен начин - ние ја доживеавме свеченоста. Веруваме дека луѓето вклучени од поблизу во неа силно го почувствувале значењето на зборот 'еднодушност' и дарот на таа појава ...На овој Старец-Владика ...На тивкиот блесок на светилката од *ѿод ѿоклоѿѿ...* Тогаш, во Светиот Дух, за нас откриен *ѿрадоѿ на врв ѿланина*. Видливо е, уште, дека нашите очи натежнати од сето снисходење што го барале нашите слабости, во секојдневието ја пропуштаат оваа глетка, која повеќе не е прва средба и не е надворешна.

Можно е, како што напати се стравуваше, некаде во нововнесените есеи некој да се почувствува прекорен или дури разобличен. Можно е, во рескиот луциден збор на човекот на возбудената и вознемирена денешница, како што во зборот на нашиот Старец кој ги протресува рамениците на заспаниот верник и благодатно му вели 'Христос воскрес!' и на евентуално возвратеното 'Навистина', ќе се препознае таа стварност - зар *одовде и ѿѿоа радосно, но сѿирашно чувсѿиво дека секоја наша мисла, збор или дело се ѿренесувааѿ и одекнувааѿ низ целата Црква (Писма)(?)*.

Но ние сме очевидци на животот во ветувањето: *Од денес јас живеам за вас, и вие за мене. Вашата болка и ѿага се мои, а моите - ваши. Вашата радосѿ е моја, а мојата - ваша. Вашата ѿубов и молиѿва ќе бидат мојата жи-*

война сила. Ве молам никој од нас да не го наруши овој соборен начин на постојење, нишџу со збор, нишџу со дело, нишџу ѝак, со мисли (Беседи).

Помилуј нѐ, Господи по молитвите на нашиот Старец и со неговата грижа очисти ги и омотитви ги нашите срца. Амин.

Сестринството од манастирот на
Пресвета Богородица Елеуса возглавено од
монахиња Сара

ПИСМА

Божиќ, 1994
Света Гора

убени наши во кои, во Христа Бога, многу се надеваме.

Во почетокот беше Словото...

"Оној Кој седи на небото над небесата, на истокот на Својата слава и светлина, се прославува (денес) на западот на нашата сиромаштија и ништожност; и Синот Божји прифати да постане и да се именува Син Човечки" (Свети Григориј Богослов).

Несозданиот, Кој предвечно, бестрасно, бестелесно се раѓа на начин надумен од Бога и Оца, се роди денес во тело од Богородица и Секогашдева Марија, во Витлеем Јудејски. Несместливиот, во Чиешто прегратки почива сè што е создадено, денес, сместен во тело, почива во прегратките на Својата Пресвета Мајка. Не со промена на местото, зашто е насекаде присутен, туку по снисхождение Божјо, зашто е Един Човекољубец, дојде кон Отецот да нè приведе и да нè принесе - всушност, најпрвин лично со Него да заедничариме, да Го љубиме и да Го познаеме, а во Него и нашиот Небесен Отец. Останувајќи совршен Бог, Единородниот Син Божји непроменливо стана и Совршен Човек и поистовету-

вајќи се на тој начин со секого од нас, ја натовари врз Себе секоја наша тага, темнина, болка, страдание, осаменост, безнадежност и смрт.

Сиот Негов живот меѓу нас земјанородните беше едно смирено и неизглаголиво страдание, чишто размери за нас, како создадени, засекогаш ќе останат неодгатнати. Дојде како Богочовек, чинејќи нè лични сопственици и причесници на плодовите од за нас спасителното општење на својствата на Божјата и Човековата природа во Неговата Ипостас.

Богатиот заради нас осиромаши, земајќи ја сиромаштијата на нашето тело за ние, пак, во Неговото Тело - Црквата да се збогатуваме, безмерно обдарувани со Божествените, несоздани дарови на Светиот Дух. Дојде и стана човек за ние да станеме богови по благодат, за постојано, благодатно и соборно да раснеме според мерата на растот на Неговата полнота (Ефес. 4, 13). Овој раст за нас во Црквата - низ тајната на нејзиниот соборно-евхаристиски живот - не е само благодат, обожување, радост и живот, љубов и слобода туку е и болка, тага, страдание, осаменост и напуштеност од сите луѓе. Всушност, во овој век и живот тоа е една чудесна, потребна и света испреплетеност на овие спротивности.

Денес родениот Богомладенец дојде и ни дарува во ликот на најмалиот, најгрешниот

наш брат да Го љубиме и да Го препознаваме Него, средбата со нашиот ближен да ни биде проверка на вистинитоста на нашиот живот во Него.

Од Бога и Оца ниспосланиот Син Божји ни дарува во Црквата - таа несоздадено-создана икона на Света Троица - и низ Нејзината Света Евхаристија, да го преобразуваме нашето постоење, образувајќи ги личните односи според подобие на она светотроично 'како'.

"Сите едно да бидат, како Ти, Оче, што Си во Мене и Јас во Тебе; и тие во Нас едно да бидат, светот да поверува дека Ти Си Ме пратил" (Јован 17, 21).

Вака возљубувајќи се еден со друг, да бидеме живи и светлозрачни икони на Божјото јавување, вечни сведоци на светотроичниот благодатен домострој на спасението, откриен во Личноста на Богочовекот Христос, во Неговото воскреснато Тело - Црквата и ологосени гласници на радосната вест: Христос се роди!

Света Гора, 1992

Б озљубени во Господа,
Нека не ве изненади моето писмо.
Станува збор за тоа што мојата се-
којдневна молитвена грижа за вас
денеска решив да ви ја пренесам и да ви ја откри-
јам во овие неколку реда што ви ги пишувам. Се-
како, тоа не значи дека мојот живот и мојата мо-
литва имаат некое особено значење. Тоа е, нај-
просто, израз на тесната, органска поврзаност на
нашите животи како членови на Телото Хрис-
тово, што секоја христијанска душа, во поголема
или во помала мера, благодатно ја чувствува.

Верниот, во мерата на чистотата на сво-
ето срце, го чувствува тоа свето, благодатно, тај-
но, љубовно проникнување (περιχωρισίς) што Све-
тата, Едносушна, Неразделна и Неслиена Троица
го објавува.

Оттука потекнува и ова радосно но и
страшно чувство дека секоја наша мисла, збор
или дело содржат соборни размери и значење.
Се пренесуваат и одекнуваат низ целата Црква.
Што се однесува до нас, со секој мој психофи-
зички двиг или ви помогнувам или ви одмогну-
вам на патот кон спасението, но исто така и вие
ми влијаете. Ова благодатно чувство за мене е
секогаш единствен вистински и непресушлив
извор на покајание.

Простете ве молам, за секоја тежина што со моите гревови ви ја правам. Гревови непокајани. Дотолку повеќе, сведочат зборовите Христови: „...доколку сте го направиле тоа на еден од овие Мои најмали браќа, Мене сте ми го направиле (Матеј 25, 40).

Бидете сигурни дека вие не ми причинувате никаква тешкотија, сосема спротивно, вашето постоење и подвиг претставуваат поттик, радост и олеснување за мене. Поттик, за уште посериозно да го сфатам мојот во Христа соборен живот и дело. Радост, бидејќи не живеам за самиот себеси. Олеснување, зашто вашиот подвиг го олеснува и мојот товар.

Простете ми, но како постар брат, кога веќе пишувам, да ви напишам уште нешто од она што ни го оставија отците во заедничко наследство.

Бидејќи живееме во манастир, со живи луѓе, колку и да се свети, одвреме-навреме се пројавуваат некои недоразбирања или воопшто во манастирот се задржува некоја состојба која може, од разни причини, да не ни се допадне и да нè измачува. Ова на некој начин е потребно и спасително, заради тоа што само тогаш и можеме да откриеме кои страсти се кријат во нашето срце и каква е нашата духовна состојба.

Христијански е преку православниот ас-

кетско-исихастички подвиг човекот да го очисти своето срце, да се промени, да се преобрази самиот себеси, а воедно и својата околина.

Монашки е, низ Христа во Светиот Дух, да го живееме гревот на грешникот како свој сопствен и да си наложиме смирение врз смирение и покајание врз покајание. Тоа е навистина свето, а монахот е повикан на светост.

Ова е пат на Христовподобување. Нашиот живот постепено се поистоветува со Христовиот. Нашата молитва постепено се поистоветува со Христовата Гетсиманска молитва. Молитва за целата Црква, посредно и за целото човештво. Овој пат не е лесен, но затоа е многу радосен.

Да ви напишам сега нешто поконкретно. Старецот нè советува, тогаш кога еден брат ќе нè навреди на кој и да е начин, веднаш да почнеме да се молиме за него. Треба да се молиме сè додека не нè напушти темнината која со навредата и заради нашата острастеност (нељубов), нè има обземено.

Сега, ако ми допуштите, мислам дека е време и малку да се пошегувам. Доказано е дека во православната Црква не важи математиката што ја научивме во училиште. $1+1$, кога станува збор за собирање во Црквата, не прават 2, туку $1+1=1$. Јас и мојот брат (сестра), во Христа, сме едно. Ова благодатно доживување, во Христа и

во Светиот Дух, треба да го определи секое наше понатамошно дејствување. Треба сепак да нагласиме дека ова проникнување не ја негира човековата личност, туку сосема спротивно, само преку него (проткајувањето) е возможно нејзиното развивање, остварување и обожување според икона Божја и според подобие Божјо. Во сета своја полнота нашиот соборен живот делотворно се пројавува во Светата Евхаристија. Затоа, треба да се трудиме нејзините спасителни и животносни размери и значение што повеќе да ги сфатиме и да ги живееме...

Св. Великомаченик Димитриј,
1992, Света Гора

раги мои,

„...оти ве имам во срцето и кога сум во окови, и кога го бранам и потврдувам Евангелието, сите вас Кои сте мои заедничари во благодатта.“ (Филипјани 1, 7).

Простете ми што еве вака, за еден миг, ќе воскреснам во вашето секојдневие, и тоа последен пат, за потем повторно да се скријам во гробот на моето монашко туѓинување. Би сакал овој пат да оставам нешто во вас, нешто со што лесно би ве препознал оти сте тоа вие, моите вистински браќа и сестри, во Невечерниот Ден од Царството на Синот на љубовта, на Бога и Отецот.

Разбравте дека веќе нема да ви пишувам, но нека не ве обзема тага - зар сакам да ги жалостам оние што ме веселат? - но, радувајте се на дарот на Христовата љубов во Црквата.

Радувајте се, зашто ние коишто заради Него со лице сме одвоени, со срцата сме секогаш заедно. Радувајте се на соборно-евхаристискиот живот на Црквата, бидејќи живееме, се љубиме и се спасуваме само органски поврзани во Бого-

човечкото Тело Христово, секој на своето од Бога одредено место, но истовремено, тајно и свето, духовно и благодатно проникнувајќи се. Како што би рекол еден наш преподобен отец, јас живеам во вас и низ вас и вие живеете во мене и низ мене. Јас со ваша помош, а вие со моја.

И не само тоа, Господ Христос ни дарува животот на мнозина, па и на сите луѓе, да стане содржина на животот во нашето срце. Тој дар го добиваме само во Црквата Христова, живејќи и постојано сообразувајќи се на Христа, преку Светите Тајни и Светите Добродетели на Светиот Дух.

Оттука извира и чувството на соборност или сеодговорност, за сите и за сè, и за спасение на сите луѓе, без што нема вистинско христијанство ниту вистинска радост.

Колку само силно го доживува и чувствува прекрасниот и недостижен Апостол Павле, кој со векови ги буди сите заспани човечки срца, ни го сведочи во неговото Послание: „Сега се радувам во своите страдања за вас и го пополнувам недостигот од Христовите маки во мојата плот, за Телото Негово кое е Црквата“. (Кол. 1, 24).

Но од каде црпеше сили за твоите подвизи? Откриј ни ја својата тајна, Свет Апостоле!

„Се распнав со Христа; и јас веќе не живеам, туку Христос живее во мене.“ (Гал. 2, 19-20).

Да, нашиот живот во Црквата, постепе-

но и благодатно, низ покајанието сфатено во својата полнота како љубов, ја опфаќа содржината и соборното значење на Христовиот живот. Затоа, само ако сакаме:

...Моите солзи во вас се извор на вода, што тече во живот вечен; вашата болка мене ме чува од зависта ѓаволска. Јас воздивнувам, а вас Божјата благодат ве милува; вие се молите, а мене паднатиот Господ ме подига. Јас страдам - вие да се исцелите; вие ја надминувате бездната од умното сознание до решеноста на срцето, а јас тогаш сум жив. Јас се облекувам во црно за вашата душа да се избели; вие...

Еве, ве оставам со вашиот живот во Црквата, слободно и љубовно, да го завршите ова писмо овде, каде што јас застанав, но секогаш сеќавајте се дека еден на друг сме си во срцето „за да умреме и да живееме заедно“ (2 Кор. 7, 3).

Простете ми, ве молам, за слободата со којашто ви пишувам, но Христовата љубов нè обзема, па вака мислиме: „...ако еден умре за сите, тогаш сите умреа.“ И Он за сите умре: „... та оние што живеат, да не живеат веќе за себе, но за Оној Кој умре за нив.“ (2Кор. 5, 14-15).

Но, кажи ни, о Пресвет Апостолу, како ние живееме за Оној Кој за нас умре и воскресна?

Носејќи го бремето еден на друг, не барајќи ја сопствената полза, туку за мнозина да се спасат, живеејќи со љубов како што и Христос

нè љуби и се предаде Себеси за нас како принос и жртва на Бога (Гал. 6, 2; 1 Кор. 10, 33; Еф. 5, 2).

А полнотата на нашиот соборно-евхаристиски живот е она божествено собитие кога собирајќи се сите заедно околу својот Епископ на Светата Евхаристија, самите себеси, еден со друг и сиот живот наш на Христа Бога Му го предаваме и јадејќи го Лебот, Телото Христово, што заради нас се прекршува за простување на гревовите, и пиејќи од чашата, од Крвта Христова на Новиот Завет, која заради нас и за мнозина се излева за простување на гревовите, смртта Господова ја објавуваме, додека не дојде (1 Кор. 11, 26).

А за ова, кој е способен ?

Помилуј ги, Господи, моите ближни и преку нивниот Крст од бесчувствителноста на срцето и смртта духовна мене, грешниот, воскресни ме.

монах Наум

Воскресение, 1995,
Света Гора

В озљубени во Црквата, Христос воскрес!
„Вистина говорам во Христа не лажам, тоа ми го сведочи мојата совест во Светиот Дух, дека многу ми е жал и срцето ме боли непрестајно, зашто би сакал јас самиот да бидам одлачен од Христа за своите браќа, моите родни по тело.“ (Рим. 9, 1-3)

Крајната и света антиномичност во Посланието на Христовиот Апостол Павле ја растреперува нашата душа. Но, во очите на овој свет и век, кој не ја познава вистинската Љубов и Слобода, тоа е крајна противречност, соблазна и лудост на Крстот.

Еве во овие денови на Христовото Воскресение непрестајно се радувам во мојата тага. Како опиен, а трезен; како остарен, а како мало дете; како отсутен, а присутен. Немоќен е човечкиот збор за да ја опише радоста во воскреснатиот Господ. Знаам оти тоа е дар од Бога и Отецот и оти со ништо, ама токму со ништо, не сум го заслужил. Знаам, а особено кога како ѓакон служам, дека е тоа радост на Црквата и радост за Црквата и нејзиното надсидување. Радост, која што секогаш се пројавува при создавање вистинска заедница, еве како и денес во нашиот разго-

вор и после него, радост што го осветлува нашето денес, но и минатото и иднината до веки.

Денес проговорив со тебе, но не се до-реков. И еве, ...плод сме на покајанието и на солзите, на Крстот, на Црквата Божја собрана од оние луѓе што нè родија и меѓу кои растевме и созреваваме. Секако дека не сме бесчувствителни на Нејзината егзистенцијална болка ниту, пак, ќе останеме глуви на Нејзиниот мајчин повик. Не зашто мислиме за себе оти сме нешто, туку оти се надеваме во Отецот и во љубовта и во молитвите на народот Божји и Неговите Светители. Често за ова се советуваме со отец Климент, нашиот сотрудник на нивата Божја.

Не станува збор за времиња и години, туку за подготовка и решеност на жртва кога ќе ѝ биде потребно на Црквата. Само личности подготвени да се жртвуваат можат да го градат во историјата она што ќе остане вечно или вечното да го воплотуваат во историјата, а историското постоење да го преобразуваат во нов, бесмртен облик на битие и светотроичен начин на постоење. Тајна е ова голема, а јас ви пишувам за Христа и Црквата и нејзината Света Евхаристија.

Затоа, сето она што во даден историски момент е потребно и вистинско, во опасност е да постане само маска и пречка ако го загуби чувството за Божјата волја и ако не му одговори слободно и љубовно на предвечниот светотро-

ичен план и совет за Црквата. Тоа е во поголема или во помала мера идол, иако понекогаш добива облик дури и на монашко туѓинување, среќен брак, студии и кариера што ветува или нешто друго слично. Мислам дека за ова ќе ме сфатите.

А мене за пустината кој би ме сфатил... Погледот ми е насочен кон неа, навикнат таму да црпам вода жива... Во безмолвие да слушам неизглаголниви слова... Во ноќите осамени да серкам Светлина предвечна... Во очистено срце Него да Го сретнам и Вас што Ве љубам во веки. Амин.

Знам дека низ подвигот во сè да се поистоветиме со Оној Кој за Својата Црква се распна и воскресна, театар ќе му постанеме на светот, на луѓето и на ангелите, и знак против кого луѓето ќе говорат. Но зар непријателот нема да го љубиме? Зар и за него секојдневно не умираме и пак сме живи? Особено кога оној кого денеска го сретнуваме како непријател, веќе во литургиското Денес го препознаваме како вечен наш возљубен во Царството на Отецот и Синот и Светиот Дух. Амин.

Ваши, во Христа Воскреснатиот,

монах Наум, монах Климент.

БЕСЕДИ

БЕСЕДА НА ДЕНОТ НА ХИРОТОНИЈАТА

лажењејши Владико, Ваши Високопреосвештенства, чесно отци и сослужители, возљубени бараќа и сестри во Христа...

Денес е ден на Светата Педесетница. Денес Црквата наша Божја светотаински се причестува и учествува во овој чудесен и спасителен настан, кога Светиот Дух Господ, на еден нов, досега непознат начин, влегува во историјата на светот и дарувајќи ни ја полнотата на несоздадената Божја благодат го потврдува и бескрајно го восовршува нашиот личносен начин на постоење. Денес Светиот Дух, Утешителот благ, од нас гради Црква. Црква која се препознава и признава само собрана околу својот Епископ на Светата Литургија или Евхаристија. Црква за која и само во која може еден Епископ да се ракоположи и да се совршуваат секоја Света Тајна и Добродетел. Денес сите ние, како Црква Божја, собрани во ова место на Божествената Евхаристија, сведочиме за полнотата на вистината, за полнотата на животот, за љубовта, за познанието, за радоста и за слободата коишто ни се дарувани. Сведочиме дека сме возљубени и во ништо незаменливи чеда на Бога и Отецот наш небесен, во синовени низ домостројот на спасението, низ

Крстот и Воскресението на Единородниот Син Божји, нашиот Спасител и Господ, Богочовекот Исус Христос. Сведочиме дека како Црква и народ постоиме во предвечниот светотроичен план и совет. Тоа го сведочи и Духот Свет, Кој во нашите срца повикува бескрајно силно 'Авва, Оче!' Тоа сведоштво никој не може да ни го од земе.

Затоа, денешниот ден е ден на благодарене, ден на Света Евхаристија, во која самите себеси и еден со друг тајно и свето проникнувајќи се, севкупниот наш живот на Христа Бога слободно Му Го предаваме. Со ова Му благодариме на нашиот Бог, Света Троица, жив и вистинит во нашите срца и нашите личности, Му благодариме на Отецот и на Неговиот Единороден Син и на Духот Свет Негов за сите добротинства, познати и непознати, видливи и невидливи, кои нам ни ги направи. Му благодариме, зашто од ни од што во битие нè приведе и кога отпаднавме од Него повторно нè подигна и не престана сè да прави додека на небо не нè возведе и додека не ни го дарува идното Свое Царство. Му благодариме и за оваа Света Евхаристија, која од денес од нашите раце благоизволи да ја прима.

Но, денешниот ден како ден на благодарене, на жртва и принос, е и ден на проштение. Господ во Светото Евангелие вели дека треба да му простиме на својот ближен, пред да Му

го принесеме дарот на Бога. Простување, пак, во аскетско-светотаинска и есхатолошка смисла не значи ништо друго, туку нашиот ближен повторно и највистински да заживее во нашето срце и ние во неговото. Затоа, да си простиме еден со друг, возљубени, и да им побараме прошка на оние што мислат, имале право или не, дека на нивниот глас остануваме глуви. Нека ни простат нашите едноверни браќа и сестри, каде и да се, чие име и да носат. И ние да им простиме на сите оние што не ја сфаќаат нашата маќа македонска, на сите оние што ја продлабочуваат нашата рана и бескрајно ја зголемуваат нашата болка, болка пред сè на црковно-соборен, па затоа и на личносен и на есхатолошки план.

На крајот сакам да им заблагодарам на сите оние што вложија напор и јас грешниот да бидам причислен во овој Свет собор. Дознав и за солзите пролеани пред Светиот престол и за капнатите по осамените одаи. Знам и за воздишките од длабочината на срцето. Ги видов и вашите радосни лица. Богато бев обдарен со вашите благослови и бев љубезно примен од сите вас. Пред сè, за ова му заблагодарам на Неговото Блаженство Архиепископот Охридски и Македонски г. г. Михаил. Особено му заблагодарам на Високопреосвештениот Митрополит Преспански и Пелагониски г. Петар, кој со знаење и благослов и во името на Неговото Блаженство, татковски се

грижеше за мене. Им благодарам на членовите на Светиот Архиепископски Синод на Македонската Православна Црква за нелицемерната љубов со којашто ме примија. Ги молам да помнат дека нивната помош и молитви највистински ми се потребни. Им благодарам на сите оние чијашто љубов ме донесе овде, коишто моето срце ги знае...

Многу им благодарам на сите струмичани, чесни отци и побожен народ што се собраа за да речат: 'Достоен!'.

Жалам што заради специфичните околности, хиротонијата не се соврши во Струмица. Им благодарам на сите присутни овде.

Благодатта на Господа наш Исуса Христа и љубовта на Бога и Оца и заедницата на Светиот Дух да бидат со сите вас.

14.08.1995.
Св. Пророк Михеј

БЕСЕДА ОД ВОСТОЛИЧУВАЊЕТО

поред Божјата промисла, не од човек и преку човек, и по одлуката на Светиот Синод на Македонската Православна Црква, избран сум за Епископ на оваа богомспасувана епархија, на помесната Божја Црква во Струмица.

Вчера беше мојата лично-соборна Педесетница, хиротонијата за Епископ во Соборниот храм на Св. Климент Охридски во Скопје, каде што мнозина од вас беа присутни и ме поткрепија со својата љубов и молитва.

Денес, пак, сум востоличен од Неговото Блаженство Архиепископот Охридски и Македонски г. г. Михаил, во тронот на струмичките Архиепископи.

Седнувам на место Христово и го земам на себе Неговиот образ. Тајна е ова голема. Станувам глава на Црквата Божја во ова место, собрана околу мене на Светата Евхаристија, на Божествената Литургија. Надвор од оваа благодатна заедница нема Црква ниту, пак, побожен живот. Сепак, зборот 'глава' не означува некоја власт над Црквата, туку го објавува соборниот начин на постоење на Црквата и служењето нему. Епископот е во Црквата и Црквата е во него, во едно заемно, свето, тајно и благодатно проникнување.

Од денес јас живеам за вас и вие за мене. Вашата болка и тага се мои, а мојата, ваша. Вашата радост е моја, а мојата, ваша. Вашата љубов и молитва ќе бидат мојата животна сила. Ве молам, никој од нас да не го наруши овој соборен начин на постоење ниту со збор, ниту со дело, ниту, пак, со мисли. Животот на нашата помесна Црква во сè ќе зависи од нашето во Христа еднодушие и едномислие, зашто само така ќе бидеме силни во борбата со властите и поглаварствата, со духовите на злобата во поднебесието. Зашто постоиме, живееме во време на зло, во време на живот порочен, опкружени со луѓе самодоволни, во себе заљубени, а и со такви што се неверни, другOVERни, разновЕРни, коишто треба да се вратат во словесното стадо Христово и да бидеме повторно едно стадо и еден пастир. Ако си помогнеме самите себеси, ќе им помогнеме и ним, а тоа ќе биде кога низ нашиот соборен живот ќе се пројави тајната на светотроичниот, личносниот начин на постоење, што значи пројава на Царството небесно во сила.

Се надевам дека, само вака и само тогаш, ќе покажеме дека сме достојни наследници, сотрудиници на Светите Петнаесет Тивериополски маченици, на Свети Теофил Струмички, на Свети Спасо Радовишки и на сите Светии, знајни и незнајни, коишто живееле на ова македонско парче земја.

По нивните молитви и по молитвите на Свети Климент и Свети Наум Охридски и по молитвите на Пресвета Богородица и на сите Светии, да нè спаси Бог и да нè помилува како Един благ и човекољубив.

Верувам дека ќе успееме, знаејќи и слушајќи за вашата побожност.

Ваше Блаженство, примајќи го овој жезол, ветувам дека паствата, свештенството и верниот народ што ми ги довери Светиот Дух преку одлуката на Светиот Синод на Македонската Православна Црква ќе ги чувам, подучувам, воспитувам и негувам нè како наемник ами како добар пастир кој ја полага душата своја за своите овци, кротко и со љубов; со цел да ги приведам кон Пастироначалникот Богочовекот Христос, нашиот Спасител, пред Кого ќе дадам одговор на Страшниот суд.

28.08.1995.

Успение на Пресвета Богородица

ПОСЛАНИЈА

ТАЈНАТА НА ЦРКВАТА

Црквата е голема и Света Тајна. Тајна, којашто можеме да ја сфатиме само ние што живееме внатре во Неа, и тоа во рамките на она што при тој благодатен живот ни се открива. Во Црквата се делотвори благодатна заедница на Бога, Света Троица, со човекот. На Беспочетниот, Бесмртниот, Непомливиот, Неизглаголливиот, на Несоздадениот - со создаденото. Затоа, оваа Света Тајна во својата полнота е недостапна за нашиот разум и невозможно е да ја опфатиме со ниту една дефиниција. Сепак, некои димензии и многу тајни од животот на Црквата му се познати на човекот. Најмногу, пак, преку делата на Светите отци кои од жив, личен благодатен опит пишувале за Неа.

Од Светиот Апостол Павле па до денес, Светите отци Црквата најчесто ја нарекуваат Тело Христово. Согласно со нив, Богочовекот Исус Христос е Глава на Своето лично и соборно Тело - Црквата, а верните, сите заедно, се Тело Христово и живи членови на тоа Тело и помеѓу себе (Еф. 1, 22-23; 1 Кор 12, 27). Значи, Црквата пред сè е жив богочовечки организам.

Но каде ја препознаваме, каде се пројавува и остварува Црквата како Тело Христово?

Полнотата, поистоветувањето на Црк-

вата со Телото Христово, се остварува и се открива на Светата Литургија (Евхаристија), во народот Божји, собран околу својот помесен Епископ и свештениците. Верните на Светата Литургија, иако мнозина, стануваат едно, воскреснато и вознесено Тело Христово. Светиот Апостол Христов Павле вели: „Чашата на благословот што ја благословуваме не е ли заедница на Крвта Христова? Лебот што го прекршуваме, не е ли заедница на Телото Христово? Зашто еден е Лебот, едно Тело сме многуте, зашто сите од еден Леб се причестуваме (1 Кор. 10, 16-17).

Во Своите Крв и Тело на Светата Литургија Богочовекот Христос највистински е секогаш со нас и постојано смирено им се принесува на верните во сета Своја полнота. Во полнота на несоздадена благодат, вистина, слобода, љубов и напосто во полнотата на сите Богочовечки дарови, потребни за спасение и за обожување на човекот. Причестувајќи се со Христа, со несоздадената светотроична благодат (или енергија), ние, како што велат отците, иако според својата природа смртни и ограничени, стануваме благодатно беспочетни, насекаде присутни и бесмртни. Не според природата, туку според благодатта. Стануваме Божји чеда и богови по благодат. Затоа, заедницата и единството коешто го засноваме ние, православните христијани низ Светата Литургија, со Христа Бога и меѓу себе, е

единство, длабоко битијно (бидејќи благодатно), што го ослободува човекот од ограничувањата на времето и на просторот. Така што секој член на Црквата живее, љуби и се спасува со помош на сите членови на Црквата, земни и небесни. Секој од нас живее благодатно и молитвено во сите и заради сите и сите живеат во секого и заради секого. Тоа е соборниот живот на Црквата. Притоа, животот на секого е негов сопствен живот и личноста на секого е негова сопствена личност, според икона и подобие на единството и личната заедница на нашиот Бог Света Троица.

Целиот човек во Црквата се исцелува, се обожува; и умната и разумна душа и телото. Умот просветлен однатре од несоздадената светлина, пристапува во познание на својот Создател. Смртта е победена од новото Битие - Црквата, од новиот живот - соборниот. Човекот ја наоѓа смислата и полнотата на своето постоење во вечно лично восовршување во лична заедница со Троичниот Бог, Отецот и Синот и Светиот Дух, и со својот ближен. Ваквиот начин на живот почнува сега и овде.

Сепак, животот во Црквата претпоставува и сердно, редовно и свесно учество во Светите Тајни и Добродетели на Светиот Дух. Немаме заедница со Црквата, со нашиот жив и висински Бог, Света Троица, со Пресвета Богородица и со сите Светии - ако не сме крстени, ми-

ропомазани, причестени исповедани или венчани, кога за тоа ќе дојде време. Исто така немаме заедница без молитва, без пост, без да се однесуваме со љубов спрема сите луѓе коишто Божјата промисла ги носи во нашиот живот.

Посебно како Епископ на нашата помесна Црква и ваш духовен отец, ве потсетувам на она што нашиот Спасител Господ Исус Христос го има кажано за Светата Тајна Причест. „Вистина, вистина ви велам, ако не го јадете Телото на Синот Човечки и не ја пиете Крвта Негова, немате живот во себе. Кој го јаде Моето Тело и ја пие Мојата Крв, има живот вечен и Јас ќе го воскреснам во последниот ден. Зашто Мое то Тело е вистинска храна, а Мојата Крв е вистинско питие. Кој го јаде Моето Тело и ја пие Мојата Крв, ќе живее во Мене и Јас во него. Како што Ме прати Живиот Отец и Јас живеам заради Отецот, така и тој што Ме јаде Мене, ќе живее заради Мене" (Јован 6, 53-57).

Не смеат да поминат денови како Велигден, Петровден, Успение на Пресвета Богородица, Божиќ, без да се причестиме. Без Причест нема побожен живот. Исто така, добро е да се подготвиме за Причест со пост, со молитва и со исповед и во другите Христови и Богородични празници, за празниците на нашите големи македонски и сесловенски Светители Климент, Наум..., како и за храмовиот празник на црквата

каде што одиме на богослужение. Бидејќи само причестени, највистински и најцелосно учествуваме во настанот што го празнуваме, а кој има особено значење за нашето списание. Ова не го велам само јас туку и Светите отци и каноните на Црквата.

Кратката молитва 'Господи Исусе Христе Сине Божји, помилуј ме грешниот (грешната)' нека биде постојан придружник на нашиот живот, во радост и во тага. Кон постот одреден од Црквата треба сериозно да се придржуваме, но само во рамките на нашите духовни и телесни сили и секогаш во согласност со свештеникот, нашиот духовен отец. Од туѓи пастири, од разни бајачи и гледачи да се држиме понастрана. Тие не се слуги Христови.

А сè што правиме, да го правиме во слава на нашиот Бог, Света Троица. Амин.

Благодатта на нашиот Господ Исус Христос и љубовта на Бога и Отецот и заедницата на Светиот Дух, да бидат со сите вас.

ЗА ПОСТОТ, ЗА МОЛИТВАТА, ЗА ИСПОВЕДТА И ЗА СВЕТАТА ПРИЧЕСТ

вети Јован Златоуст вели: „Кога ќе слушнете за постот не плашете се од него како од страшен војвода: тој не е страшен за нас, туку за лошите духови. Ако те обзел лошиот дух, покажи му го лицето на постот, а тој окован со страв и врзан како со железни синџири ќе стане понеподвижен и од каменот, особено кога ќе ја види со него и неговата другарка молитвата.“ Затоа и Христос вели: „Овој род се истерува само со пост и со молитва“ (Матеј 17, 21). Па тогаш, штом е постот толку страшен за нашите непријатели и ги прогонува, потребно е да го сакаме и радосно да го примиме, а не да се плашиме од него.

Постот и молитвата ни се голем дар Божји, без кој за нас луѓето нема обожување и спасение. Тие се наше благодатно учество во Крстот Христов, па затоа и во Неговото Воскресение. Постот и молитвата ги осветил и ни ги подарил во Црквата Самиот Господ, Богочовекот Исус Христос, преку севкупниот Свој живот во тело меѓу нас луѓето. Господ постеше во пустината четириесет дена и четириесет ноќи и често се повлекуваше насамо на молитва. Оттогаш па

наваму, постот и молитвата во Црквата се запазуваат и се живеат како една од нашите најголеми светости. Доволен показател за спомнатото е животот на кој било од нашите Светии од Пресвета Богородица и Светите Апостоли, па до денес.

Вистински пост и молитва како благодатни дарови Божји постојат само во Црквата и никогаш надвор од неа. Тоа значи дека тој што пости и се моли треба да е крстен, да се причестува, да се исповеда, да ги почитува и да учествува во сите други Свети Тајни на Црквата.

Под пост, во поширока смисла на зборот, се подразбира севкупниот наш христијански живот и начин на постоење во Црквата, опфаќајќи ја тука и молитвата. Затоа, условно, постот можеме да го поделиме на телесен и духовен. Во потесна смисла под зборот пост најчесто го подразбираме телесниот пост, којшто е воздржување од некои јадења во деновите и временските периоди што Црквата ги одредила во текот на годината. Овие денови точно треба да се запазат и никој да не измислува, без благослов, повеќе или помалку од она што Црквата од Светиот Дух вдохновена го определила.

При определувањето на телесниот пост треба многу да се внимава. Не е можно секој човек, секоја конкретна личност да си наложува и да се оптоварува со иста тежина. Во Црквата жи-

веат, се спасуваат и деца во развој (од кои до нивната седумгодишна возраст воопшто не се бара телесен пост како подготовка за Причест) и изнемоштени, остарени луѓе, потоа луѓе болни или оптоварени со тешка физичка работа, како и жени, бремени или со доенчиња. На сите овие духовниот отец, свештеникот, ќе им определи пост според нивните телесни сили или ако треба и со сема ќе ги ослободи од него.

Постојат и луѓе коишто иако можеби немаат телесна слабост, духовно се слаби и не можат да го издржат целото правило на постот. Меѓу нив има и такви коишто допрва приоѓаат кон Црквата или после подолг период ѝ се враќаат. Духовниот отец треба да биде многу внимателен со овие браќа и сестри христијани и да не ги оптовари со пост којшто е поголем од она што тие можат слободно и љубовно да го поднесат и да го прифатат. Одредувајќи им ја на овие луѓе вистинската мера на постот, но и пристапувањето кон Светите Тајни, ние многу ќе им помогнеме во понатамошното духовно растење. Од друга страна, пак, претераноста, неодмереноста во постот може да го парализира и запре нивниот духовен развој. Знаеме дека ни на новороденото дете не му се дава веднаш тврда храна, туку најнапред млеко. Ако оваа претпазливост е потребна за телесното растење дотолку повеќе е значајна и за духовното.

Еве што за ова пишува нашиот светогорски монах, големиот испосник и духовен отец, Епископот Велички Гаврил од Лесновскиот манастир, кој постојано живееше во најстрог пост: „Оние што воопшто не постат нека почнат да постат, ако мислат да се спасат и душата да им влезе во Царството Небесно. Но тие не можат веднаш да го усвојат целото правило, туку најнапред нека постат во среда и во петок, во првата и во последната недела од постот, а потоа со текот на времето ќе се трудат, а Господ ќе им помогне да го примат полното правило, така што по некое време и тие ќе постат уредно... Освен тоа, почетникот најнапред може во посетите дни да не јаде месо и маст, а да јаде сирење и јајца, така што со текот на времето ќе мине на целосен пост.“ („Правила и одредби на Православната Црква за постот“, Епископ Велички Гаврил Светогорец). Како што можеме да забележиме, карактеристика на светите луѓе од Црквата е голема строгост спрема себеси и големо снисходење и милост спрема послабите браќа и сестри.

Телесниот пост е неразделно поврзан со духовниот пост. Нема вистински пост без покајание и плач, без смирение, без молитва, без трпение, без љубов и милост кон ближните и без другите Свети Добродетели. Од телесниот пост духовниот отец, како што видовме, може да не

разреши, но од духовниот пост - никој, па дури ни ангел од небото. Затоа, телесниот пост не е секогаш неопходен како подготовка за Света Причест, додека пак, духовниот е неопходен. Духовниот пост е самата суштина на христијанското живеење и постоење во Црквата. Сепак и телесниот пост многу го помага духовниот. На пример, многу помага за да се вежбаме во трпение, смирение и молитва, да владее во нас дух на покајание, а покрај тоа, од она што би го заштедиле постејќи, можеме да им дадеме милост и помош на сиромасите. Кога вака правилно би се разбрал постот, веруваме дека не би постоел христијанин кој би можел да се оправда ако не го држи постот.¹

Оние пак, што побожно и редовно го запазуваат постот, секогаш треба да го почувствуваат како подготовка за Света Причест со Телото и Крвта Христови.

Посебно како Епископ на нашата помесна Црква и ваш духовен отец, сакам да ве потсетам на она што нашиот Спасител, Господ Исус Христос, го има кажано за Светата Тајна Причест: „Вистина, вистина ви велам: Ако не го јадете Телото на Синот Човечки и не ја пиете Крвта Негова, немате живот во себе. Кој го јаде Моето Тело и ја пие Мојата Крв, има живот вечен и Јас ќе го воскреснам во последниот ден. Зашто Моето Тело е вистинска храна, а Мојата

Крв е вистинско питие. Кој го јаде Моето Тело и ја пие Мојата Крв, ќе живее во Мене и Јас во него. Како што Ме прати Живиот Отец и Јас живеам заради Отецот така и тој што Ме јаде Мене, ќе живее заради Мене". (Јов. 6, 53-57)

Не смеат да поминат денови како Велигден, Петровден, Успение на Пресвета Богородица, Божиќ, без да се причестиме. Без ова нема побожен живот. Исто така, треба да се подготвиме за Причест со пост, со молитва и со исповед во другите Христови и Богородични празници, за празниците на нашите големи македонски и сесловенски Светители Климент, Наум и другите, како и за храмовиот празник на црквата во која одиме на богослужение. Бидејќи само причестени, највистински и најцелосно учествуваме во настанот што го празнуваме, што е особено значајно за нашето спасение. Ова не го велам само јас, туку и Светите отци и каноните² на Црквата.

Како, пак, канонот ќе се спроведе во животот на Црквата и кај секој верник поединечно, одредува духовниот отец. Затоа за Причест е потребен и благослов од духовниот отец.

Кога станува збор за ова, неопходно е да се напомене дека без редовно исповедање на своите гревови и советување со духовниот отец, никој не смее да пристапува кон Светата Причест.

Исповедта е најдлабока потреба на секој човек.

Затоа и во секојдневниот живот луѓето често ги кажуваат своите „тежини“ на своите блиски, но тоа не е исто. Човек не може да биде спасен од обичен човек.

Раната треба да се отвори од искусен лекар, да се очисти од гнојот, да се лекува и да се исцели. Така и исповедта. Исповедта направена преку духовниот отец е Света Тајна и како таква е наше отворање кон Бога. Наше барање помош и прифаќање на Божјата интервенција во нашиот живот преку словото (советите), молитвите и благословот на духовниот отец. Гревовите не смееме свесно да ги прикриваме, да се самооправдуваме, или да ги прикажуваме поблаго. Од таква исповед нема никаква полза.

Првото доаѓање на исповед повеќе има карактер на присоединување на човекот кон Црквата. Тогаш најчесто се исповедаат и простуваат најтешките гревови што нивните сторители ги одделуваат од Црквата. Гревот е егзистенцијално промашување, раскинување на нашата заедница со Бога, а не просто некој законски престап. Понатамошното одење на исповед има повеќе карактер на духовно раководство, што на сите ни е неопходно потребно.

Говорејќи за духовниот пост, Светите отци секогаш посебна важност ѝ придаваат на молитвата, особено на таканаречената 'Исусова молитва' - Господи Исусе Христе, Сине Божји,

помилуј ме грешниот (грешната).

Светиот Апостол Павле не советува: „Молете се постојано“ (1 Сол. 5,18). За секој православен христијанин најприродно е оваа молитва, со смирение и љубов кон Христа што почесто да ја говори во себе гласно или тивко. Оној што љуби, непрестајно мисли на љубениот.

Според својата суштина молитвата е меѓусебно општење и единство на човекот со Бога, не поучува големиот молитвеник свети Јован Синајски. Така, само преку молитвата ние се развиваме како личности, бидејќи во молитвата остваруваме лична заедница и единство со Бога, Кој е најпревасходна личност. Воедно, молејќи се и за нашите ближни, остваруваме вистинска љубовна личносна заедница со нив, која е благодатен дар Божји. Со молитвата го осмислуваме и целиот наш живот, било да се наоѓаме во страдање и тага било во радост и утеха.

На молитва треба да застанеме смирено, со чувство на сеодговорност, земајќи ја врз себе одговорноста за секој грев сторен во нашата блиска или далечна околина, инаку самите себеси се лажеме. Умот треба да го врзуваме за зборовите на молитвата, а кога ќе почне да талка, повторно да го вратиме назад. Прифаќањето на каква било слика, икона, светлост или фантазија за време на молитвата, може многу да ни наштети. Молитвата треба да ја живееме личносно,

што значи како наше давање на Бога, не како земање нешто од Него. Оној што љуби се дава до samozабрав, но само така и најмногу добива. Ние во молитвата Го бараме Него, а не некој од Неговите земни дарови.

Постот и молитвата се секогаш соборен подвиг и начин на живот во Црквата. Ние ги остваруваме само во Црквата, и тоа во заедница и потпомогнати од сите нејзини членови, земни и небесни. Затоа, ние не се молиме и не постиме само за наше спасение туку напротив, тоа го правиме пред сè за целата Црква, за нашиот Епископ, за свештениците и за сите луѓе, а најпосле за нас.

Само носени и раководени од ова чувство на соборност, нашата молитва и пост ќе бидат примени од Господа.

За сите проблеми во духовниот живот, пак, треба да се советуваме со нашиот свештеник, а не да посетуваме бајачи и гледачи, бидејќи тоа е голем грев, со кој си нанесуваме огромна духовна штета, а создаваме и можност за душевно заболување. Нема никаква заедница помеѓу светлината и темнината.

На сите што вака живеат во Црквата, Благослов, Благодат и Мир од Бога Отецот низ Синот во Светиот Дух. Амин.

¹64. Апостолско правило од

Шестиот Вселенски Собор:

Ако некој клирик се најде дека пости во ден Господов (недела) или во сабота, освен во едната (Великата) сабота, да биде расчинет; а ако е мирјанин да биде одлачен.

69. Апостолско правило од

Шестиот Вселенски Собор:

Ако некој епископ, презвитер, ѓакон, ипоѓакон, чтец или певец не пости во Светата Четириесетница или во среда и петок, освен кога за тоа му пречи телесна немоќ, нека биде расчинет, а мирјанин да биде одлачен.

²9. Апостолско правило.

Сите верни кои влегуваат во Црква и ги слушаат Писмата, а не достојуваат на молитва и на Света Причест, тие, како такви кои во Црквата причинуваат неред, треба да се одлачат.

66. Апостолско правило од

Шестиот Вселенски Собор

Од Светиот ден на Воскресението на Христа, нашиот Бог, па сè до следната недела, преку целата седмица, верните треба да претстојуваат во Светите цркви, пеејќи псалми, химни и песни духовни, радувајќи се во Христа и славејќи, притоа внимавајќи при читањето на Божествените Писма и причестувајќи се со Светите Тајни. Бидејќи само на тој начин ќе совоскреснеме и ќе се совознесеме со Христа. Затоа, во тие денови никакви спортски натпревари и јавни претстави да не се одржуваат.

ЗА РЕДОВНОТО ПРИСТАПУВАЊЕ КОН СВЕТИТЕ ТАЈНИ

Голема е Тајната на Црквата, зашто самата таа е една сеопфатна, света сетажна на Богочовекот. Тајна, којашто може да се сфати само однатре, со живот низ нејзините Свети Тајни и добродетели на Светиот Дух, и тоа во рамките на она што при тој благодатен живот и подвиг ни се открива. Затоа, потребно е да се знаат догмите и каноните на Црквата, добро е да се познава нејзината историја, но најдоблесно е да се здобиеме со чисто срце. Само во очистеното срце, умот човеков може молитвено да престојува и таму просветен од Божествената благодат, непрелестно да ги познава тајните на верата и на животот. Такво срце и ум имале и Светите отци, кои и во пишано наследство ни го оставија сето она што во долгогодишен и страдален опит на благодатна заедница со живиот Бог, го видоа и го доживеаја. Следејќи ги нив, особено при растежот во духовниот живот, што малку ни е познат, нема никогаш да заталкаме.

Прашањето за потребата од почесто или поретко причестување со Телото и Крвта Христови со својата актуелност засилено се наметнува и бара одговор во животот на нашата

Света помесна православна Црква. Како нејзин Епископ, задолжен пред Бога и пред народот Божји правилно да раководам со словото на Христовата вистина, сум повикан да го појаснам овој проблем во светлината на православното Предавање. Сепак, претходно напишаното треба да го сфатиме само во рамките на борбата за возобновување на севкупниот духовен живот и подвиг кај нас: постот, молитвата, исповедта, духовното раководство и.т.н.

При решавањето на ова прашање, за нас како пастири на Црквата Божја, значајни се две нешта: прво, што велат за причестувањето со Светите Тајни каноните (правилата) на Црквата и Светите отци, односно, што вели Светото Предавање; и второ, каква е конкретната состојба кај нас.

Треба да Му благодариме на Бога, Кој го промислува нашето спасение и ги претекнува сите демонски итрини, така што нашата Света Православна Црква веќе има дадено одговор на прашањето за честото или реткото причестување на својот Собор во Цариград одржан 1819 година.

Одговарајќи на расправите што кон крајот на XVIII и во почетокот на XIX век биле водени на Света Гора, Светиот Собор одлучува: „А за Божествената и Света Причест, бидете сигурни и знајте дека сите благочестиви христијани се

должни на секоја свештена Мистагогија (Света Литургија) да пристапуваат и да се причестуваат со живототворното Тело, заради што и се повикуваат од свештеникот со возгласот: „Со страв Божји, вера и љубов пристапете.“ За оној човек што е колеблив и неспособен да се причестува секој ден, на таквиот Црквата му порачува и му налага да пристапува кон Светата Причест тогаш кога ќе се исповеда кај својот духовен отец, кога ќе се почувствува достоин за Света Причест и откако од духовниот отец ќе добие благослов. Ако, пак, изврши престап и биде подложен на епитимија, треба во покајание и солзи да ја извршува претходно наложената казна. Потоа повторно доаѓајќи кај својот духовник, да добие разрешување и така да се удостои за Божествената и Света Причест, за којашто не постои временско определување. Не треба да поминат ни четириесет дена од пристапувањето кон Божествените Тајни, зашто тоа е слободно и непречено и кој сака да добие дозвола од духовникот, (како оној што е без престап), дозволено му е да се причестува и секоја недела, за што не постои ниту ограничување, ниту апостолско правило¹.

Оваа одлука на Цариградскиот Собор од 1819 година во сè е согласна и ги објаснува веќе постоечките канони на Православната Црква, Осмиот и Деветтиот Апостолски Канон², Шеесет и шестиот и Осумдесет и осмиот Канон од

Шестиот Вселенски Собор, Вториот Канон од Светиот Помесен Собор во Антиохија, а согласна е и со Светото Предание на Светите отци. Целото, пак, Предание во најкраток вид е содржано во зборовите на Свети Јован Златоуст: „Кого треба да го пофалиме, дали оние што се причестуваат еднаш или оние што се причестуваат често или, пак, оние што ретко се причестуваат? Ниту едните, ниту другите, ниту третите, туку оние што со чиста совест се причестуваат и чијшто живот е непорочен. Таквите нека пристапуваат секогаш, а другите нека не пристапуваат ниту еднаш.“

Значи, од досега изложеното може да се заклучи дека Светите канони, Светите отци, Светите Собори не го ограничуваат пристапувањето кон Светите Тајни, туку напротив, со својата строгост и закана за одлачување од Црквата тие ја поттикнуваат причеста да биде редовна.

Редовно причестување, според Светите отци, значи сите оние што пристапуваат кон Светите Тајни, било да се лаици или му припаѓаат на клирот, да се подготвуваат за чинот и да имаат благослов од својот духовен отец. Во неопходна подготовка за Света Причест спаѓа држењето на постот одреден од Црквата (ни повеќе ни помалку), совршувањето на молитвеното правило со метаниии, секојдневното читање на Светото Писмо и по можност делата на Светите отци и редов-

Шестиот Вселенски Собор, Вториот Канон од Светиот Помесен Собор во Антиохија, а согласна е и со Светото Предание на Светите отци. Целото, пак, Предание во најкраток вид е содржано во зборовите на Свети Јован Златоуст: „Кого треба да го пофалиме, дали оние што се причестуваат еднаш или оние што се причестуваат често или, пак, оние што ретко се причестуваат? Ниту едните, ниту другите, ниту третите, туку оние што со чиста совест се причестуваат и чијшто живот е непорочен. Таквите нека пристапуваат секогаш, а другите нека не пристапуваат ниту еднаш.“

Значи, од досега изложеното може да се заклучи дека Светите канони, Светите отци, Светите Собори не го ограничуваат пристапувањето кон Светите Тајни, туку напротив, со својата строгост и закана за одлачување од Црквата тие ја поттикнуваат причеста да биде редовна.

Редовно причестување, според Светите отци, значи сите оние што пристапуваат кон Светите Тајни, било да се лаици или му припаѓаат на клирот, да се подготвуваат за чинот и да имаат благослов од својот духовен отец. Во неопходна подготовка за Света Причест спаѓа држењето на постот одреден од Црквата (ни повеќе ни помалку), совршувањето на молитвеното правило со метаниии, секојдневното читање на Светото Писмо и по можност делата на Светите отци и редов-

чест нема побожен живот. Исто така, добро е да се подготвиме за Причест - со пост, со молитва и со исповед - во другите Христови и Богородични празници, за празниците на нашите големи македонски и сесловенски светители Климент, Наум, како и за храмовиот празник на црквата каде што одиме на богослужение. Бидејќи, само причестени највистински и најцелосно учествуваме во настанот што го празнуваме, а кој е од посебно значење за нашето спасение. Ова не го велам само јас, туку и Светите отци и каноните на Црквата.

Треба да го освестиме моментот дека нашата падната природа и затемнет ум се стремат кон тоа да Го објаснат и сведат Богочовекот Христос, верата и животот во Него, во одредени свои рамки и мерки. На пример, каноните на Црквата не повикуваат да се причестуваме на секоја Света Литургија, а ние тоа го сведуваме на четири пати годишно, еднаш или ниту еднаш. Каноните ни го покажуваат совршеното и за нас во Црквата имаат вечно значење. Наше задолжение е да се потрудиме да го достигнеме совршеното и да се смируваме за нашите несовершености, а не да ги менуваме каноните на Црквата според своите можности и желби. Зашто Светиот Апостол Павле рекол: „Но дури и ние или ангел од небото да ви благовестеше нешто друго од она што ви благовестевме ние, нека биде анатема“ (Гал. 1, 8).

Да проследиме што кажуваат Светите отци за Причеста. Свети Серафим Саровски вели:

„Исклучително значајно и неопходно за спасението на душите на сите христијани е причестувањето со Светите Христови Тајни. Колку почесто толку подобро. Да се возмутуваме поради својата недостојност оддалечувајќи се од причестувањето со Светите Тајни е грев.

Кога со своите солзи би исполниле и океан, ни тогаш не би можеле да Му се оддолжиме на Господа за даровите што врз нас бесплатно Ги излева.

Благодатта што ни се дава преку Светата Причест е толку голема што човекот, кога би бил уште толку недостоен и грешен, би се очистил и би се обновил, ако само со смирение и со свест за својата грешност пристапува кон Господа.

Кој се причестува тој секаде ќе се спаси, а оној кој не се причестува - не верувам.

И кога на колена би морал да се влечам до црквата, јас би го сторил тоа - само да не останам без Светата Причест."⁴

Голем и незадржлив е копнежот на светите луѓе за Причеста со Телото и Крвта Христови. И не е чудо. Како што вели Светиот Старец Софрониј од Есекс: „Кога нашиот живот сецело се гради врз каменот на нашата вера, Исус Христос, тогаш природно се појавува потребата

на нашиот дух да се причестуваме колку што можеме почесто."⁵

Светите Старци и подвижници на Црквата, поминувајќи ги трите степени на духовниот раст - очистувањето на срцето, просветлувањето на умот и обожувањето - добро знаат дека восовршувањето не бива целосно, без учествување во литургискиот живот. Трудот на подвигот е наш, но тој не нè води кон восовршување, зашто вистинското проштение на гревот, очистувањето, просветлувањето и обожението се дело на благодатта на соединувањето со Христа, кое во својата полнота се случува само во заедницата на Светата Евхаристија (Литургија) и никако надвор од неа. Затоа, имајќи го предвид духовното растење на човекот и промените што се случуваат притоа, ние на Светата Литургија се молиме: „Ти, пак, Владико предложените Свети Дарови подели ги на сите нас за добро, секому според неговата потреба.“ Еве што за ова вели и божествениот Никола Кавасила: „Оваа Тајна е светлина за сите оние што веќе се имаат очистено од гревот, таа е очистување за оние што се чистат, а укрепување за сите оние што се борат против лукавиот и против страстите. На првите не им преостанува ништо друго, освен да ја примат светлината на светот, како и окото што е очистено од раски. Оние, пак, што сè уште имаат потреба од чистење, што друго би можело да ги

очисти? „Крвта на Синот Божји нè очистува од кој било грев“ (1. Јован 1, 7), вели особено возљубениот од Христа Јован. Кој, пак, не знае за победата над лукавиот, дека само Христос ја извојува, Чиешто Тело се возвиши како единствена победа над гревот! Со него (Телото) Он може да им помогне на сите оние што се борат *во она шито и Сам ѝрејѝрие и ѝобеди искушуван* (Евреи 2, 18).⁶ Од досега спомнатото следува дека на секој степен од духовното восовршување на верниот треба да му се овозможи пристапување кон Светите Тајни. Верниот не треба да се оддалечува од причестувањето, чекајќи одредена духовна зрелост која, пак, без самите Свети Тајни никогаш нема да ја достигне.

Од друга страна, за опасноста од пројавувањето на рамнодушноста и на небрежноста при пристапувањето кон Светите Тајни, пишува Свети Теодор Студит: „Голема сила имаат исто така и солзите и скрушеноста, а пред сè причестувањето со Светите Тајни, кон кои гледајќи ве како - не знам зошто небрежно - се однесувате, крајно се чудам. Сè уште и има луѓе, кои во недела пристапуваат кон Таинствата; а кога се служи Литургија во другите денови, никој не пристапува. Се случувало, во манастирите, некогаш и секојдневно да се причестуваат оние што сакале; а сега ова многу ретко се случува, та дури може и воопшто да не се сретне.“

„Ако денес никој не се лишува од обичната храна секојдневно и во случај да не ја вкуси крајно од ова се вознемирува; тогаш на што личи тоа, кога на сите им се нуди не обичен леб, туку Лебот на животот и не обична чаша, туку Чашата на бесмртноста и не се заинтересирани. Дали воопшто некој од нив вкусил, не сметајќи го тоа за неопходно? Каква неразумност и бесмислие! Ако ова се случувало досега, ве молам отсега да се потрудиме да не го дозволиме повеќе, знаејќи ја силата на овој дар Божји; туку секогаш со сите сили, очистувајќи се себеси, да пристапуваме и да се причестуваме со Светите и осветителни Тајни. Мислам, нашиот напор многу ќе ни помогне да се зачуваме чисти, поттикнувајќи нè кон ова (причастие) преку приготвувањето на самото очекување (на причестувањето). Со рамнодушност, пак, кон причестувањето, на страстите им се остава поголема слобода и простор да нè уловат.“⁷

Свети Никола Кавасила оваа состојба ја разјаснува вака: „Од тие причини, секогаш имаме потреба од оваа Плот и се причестуваме постојано на свештената Трпеза, за делотворно да остане во нас законот на духот, и да не остане место да живее телото ниту, пак, да му се даде можност да падне на земја како на тешките тела кога ќе им се одземе поткрепата.“

„Заради сево ова, Тајната е совршена и

не постои ништо што би им било потребно на оние што учествуваат во неа, а таа да не им го дава истото во изобилство. Сепак, бидејќи слабиот материјал не го остава неизбришлив, зашто *таа ризница ја имаме во глинени садови* (2. Кор. 4, 7), затоа овој лек го земаме не еднаш, туку постојано. А потребно е Творецот постојано да се наоѓа близу до глината и да го возобновува и насидува ликот кога Тој ќе се изобличи. И ние да ја имаме постојано помошта од Лекарот, Кој ја исцелува материјата кога таа се распаѓа и да го поправа мислењето кога тоа заблудува, за да не продре кришум смртта. За ова Свети Апостол Павле вели: *...иако бевме мртви поради гревовите наши, не оживеа со Христа* (Ефес. 2, 5). И: *...Крвта Христова ќе ја очисти совеста наша од мртвите дела, за да му служиме на живојот Бог* (Евр. 9, 14)."

Има и други значајни нешта околу причестувањето со Светите Тајни што треба да ги споменеме: - Чија икона претставува свештеникот кога служи Света Литургија? - Каков е односот помеѓу оној што богослужи и Христа?

Во таа смисла, како и од самите движења што свештеникот ги прави за време на Светата Литургија, јасно е дали тој ја сфаќа средишната Тајна на Црквата. - Какво значење има фактот што Христос е Оној Кој принесува и Кој се принесува, Кој прима и Кој се раздава? - Како се

случува единството во верата и заедницата на Светиот Дух пред да се причестиме и што значи тоа? - На кој начин единствено ние можеме самите себеси и еден со друг и сиот наш живот на Христа Бога да Му го предадеме, што воедно е и целта на Светата Литургија? Но засега особено е битно да го знаеме следново:

Црквата во Светата Литургија, во собраниот народ околу својот Епископ, се пројавува како икона на идното Царство. Во Светата Литургија ги надминуваме сите поделби што ни ги наметнува природата и заедницата во којашто живееме. Сите сме едно во Христа, сите сме Тело Христово и членови помеѓу себе и на тоа Тело истовремено. Нашиот живот, духовното растење и спасение во Црквата се соборни. Светот, пак, во којшто живееме е икона на пеколот во смисла на падот, гревот, раздорот, нееднаквоста. Во Светата Литургија не смееме да воведуваме елементи од овој свет. На пример, не може да се служи Литургија во која ќе се причестат само болни или само студенти или само војници и сл., како што се случува во една сестринска православна Црква. Ниту, пак, може да се служи Литургија само за свештеникот или за свештениците, во којашто единствено тие имаат право да се причестат. Зарем и нашата литургиска молитва не е таква: „И удостој нè со Твојата моќна рака да ни го преподадеш пречистото Тело и чесна

Крв, а преку нас и на сиот народ!" Пристапувањето кон Светите Тајни е подеднакво за сите, зашто се случува личносен, а не магиски, од чинот предусловен пристап кон нив. Еве што за ова прашање вели составувачот на службата на Литургијата, Светиот Златоуст: „Постојат моменти кога еден свештеник не се разликува од еден лаик, особено кога пристапуваат кон Светите Тајни. На сите нас тие ни се принесуваат подеднакво. Не како во Стариот Завет, каде што една храна беше за свештениците а друга за народот, а и каде што на народот не му беше дозволено да учествува во она што беше определено за свештениците. Сега не се случува тоа, туку на сите ни се принесува истото Тело и истата Чаша. "8

Она што нè удостојува да се причестиме не е нашата служба, која било да е таа, па дури и свештеничка, туку нашата љубов и личносен однос со Бога и со ближниот. Колку повеќе се предаваме себеси како принос и жртва на Бога за спасение на светот толку повеќе стануваме подобни на Христа и поподготвени за заедница и за Причест со Него. И не само тоа туку од свештеникот, како носител на поголем дар, се бара и поголема подготовка.

„...зашто во средиштето на заедницата мора да постои некој што, токму како Христос, нема ништо што би било негово, но во кого и преку кого секој може да го открие својот пат.

Суштината на свештенството, според зборовите на Светиот Апостол Павле, е да им се биде на сийе сè (1. Кор. 9, 22), на секого да му се биде Христос. Христос немал приватен, индивидуален живот. Христос немал време за Себе. Он целиот Себеси се дал на човекот и со тоа себепринекување нè спасил нас и станал наш Господ, Учител и Владика. А ние, секако, не сме подготвени на тоа. Но, тоа е идејата која што човекот го прави свештеник. Човек кој сака да разговара за службите и одеждите сè уште не е свештеник. Вистински свештеник е оној што барем само еднаш во својот живот го почувствувал значењето на Христовите зборови: *Јас дојдов да фрлам оѓан на земјата и колку би сакал да се беше раззорел!* (Лука 12, 49). Свештеникот, кој е ракоположен во средиштето на Црквата, на Светата Евхаристија е оној што Го прави Христа присутен, кој ја претставува Христовата грижа, Христовата љубов, Христовото учење, но во многу реална смисла." 9

Соочени со Преданието на Црквата дека Светата Литургија и причестувањето со Телото и Крвта Христови се остварување и полнота и смисла на нашиот живот во Црквата како Тело Христово и со обичајот или традицијата што кај нас постои, кога на пристапувањето кон Светите Тајни се гледа како на некој особено значаен дел од животот на Црквата, но сепак само дел, и тоа

најчесто не најзначаен, треба најсериозно да се запрашаме како ќе продолжиме понатаму! Дали ќе ги следиме Светите отци и ќе растеме заедно со нив во благодатната заедница на спасението и обожувањето или, пак, крвта што тие ја пролеаја за чистотата на православната вера и живот ќе падне врз нас и врз нашите деца? *Зашиџо без Мене не можете нишиџо да најравииџе*, вели Богочовекот Христос.

1. Според факсимил од оригиналниот документ, доносител и потписник на оваа одлука на Светиот Собор е и Митрополитот Скопски Антим.

2. КАНОН 8.

Ако некој епископ, презвитер, ѓакон или кој било од свештеничкиот чин при принесување на даровите не се причести, да ја каже причината и ако е основана, добива простување. Ако, пак, не ја кажува, да се одлачи (разреша) како предизвикувач на забуни во народот и подозрение кон оној што го совршува свештениот принос како да не го извршил правилно приносот.

Објаснување (ερμηνεία)

Постоечкиот Канон вели, сите и особено свештеници лица да бидат подготвени и достојни да се причестат со Светите Тајни кога се совршува приносот или свештенодејствието на Телото Господово. Ако, пак, некој од нив е присутен на Божествената Литургија а не се причести, нека ја каже причината заради која не се причестил и ако е оправдана и основана, нека му биде простено; ако, пак, не сака да ја каже, да се одлачи. Зашто предизвикува забуна кај народот, со тоа што дава повод да се посомнева мнозинството дека свештеникот што ја служел Литургијата е недостоен, па затоа не сака да се причести од него.

(Од постоечкиот Канон се разрешува навидум про-

тивречноста, која се раѓа помеѓу него и следниот, Деветти Апостолски Канон и ставот на Свети Јован Златоуст и кај преостанатите Правила и Собори на отците. Зашто овој Апостолски Канон заповеда да се одлачуваат сите Христијани кои присуствуваат на Литургија и ги слушаат Писмата, а не се причестуваат. И Златоуст вели да излегуваат надвор од Црквата и да не се молат заедно со верните оние кои не се подготвени да се причестат. Вели (Трета Омилија кон Ефесјаните): „Не си достоин да се причестиш? Тогаш не си достоин ни да се молиш заедно со оние кои се достојни да се причестат. Го слушаш факонот кој вели, 'Вие кои сте во покајание излезете.' Оние кои не се причестуваат во покајание се. Зошто, слушајќи го факонот кога вели 'Вие кои не можете да се молите, излезете', стоиш бесрамно и не излегуваш?" А пак, Светите канони на Соборите и на отците, на многу места го заповедаат спротивното, да стојат заедно со верните и да се молат заедно со нив на Литургија и оние што се во покајание, само да не се причестуваат. Оваа навидум спротивност ја разрешува и помирува овој Осми Канон, заповедувајќи му на оној што заедно се моли со верните а не се причестува, да ја кажува причината што го спречува да се причести. Зашто на овој начин и се моли заедно докрај и не се причестува, а не се одлачува, зашто возможно е да му се случи нешто човечко, то ест или вода да се напил, или да повратил, или нешто друго да му се случило.)

КАНОН 9.

Сите верни, кои влегуваат во црква и ги слушаат Писмата, а не достојуваат на молитва и на Света Причест, тие, како такви кои во црквата причинуваат неред, треба да се одлачат.

Објаснување (επιτηδεα)

И двајцата толкувачи на Светите канони, Зонара и Валсамон, објаснувајќи го овој Апостолски канон, согласно велат дека оние Христијани кои влегуваат во црква за време на Божествената Литургија и ги слушаат Божествените Писма, а не остануваат докрај ниту, пак, се причестуваат, тие треба да се одлачат како предизвикувачи на неред во Црквата. И

Зонара вели буквално: „Овој Канон бара кога се принесува жртва докрај да се остане на молитва и на Света Причест“. Зашто од лаиците се барало тогаш постојано да се причестуваат. А пак, Валсамон вели: „Она што го одредува овој Канон е многу строго, зашто ги одлачува оние што се воцрковуваат, а коишто не остануваат докрај ниту се причестуваат“.

(Овој канон препорачува постојано причестување, иако Валсамон за Осмиот Апостолски канон вели дека е невозможно да се причестуваат Христијаните постојано: еве каде овој канон го замолкнува, заради што (Валсамон) неволно исповеда дека истиот е престрог, зашто ги одлачува оние што си одат, а не се причестуваат. Зарем, Светите Апостоли сакале да озаконат невозможна работа? Затоа канонот не вели *секој ден*, туку истото важи за оние што не ја дочекуваат Светата Причест тогаш кога се совршува Божествената Литургија. Оние што не го разбираат канонот и велат дека истиот ги одлачува, оние кои не достојуваат на Литургија сè додека не се причестат достоините, ги замолкнува Матеј Влестарис (Зачало 1, Глава 25) велејќи: „Јас мислам дека древните Христијани како што се трудеа да веруваат правилно така се трудеа и да живеат правилно. Заради тоа, многу други обичаи кои се наведуваат во Божествените канони, вообичаено во тоа време, сега во нашите времиња се поинакви и различни. Такви нè направи изопачениот и небрежен живот што го живееме, што ниту можеме да веруваме оти Христијаните некојпат достигнаа толкава добродетел што се причестуваа на секоја Литургија којашто се служеше.“

Согласност (συμφωνία)

Согласно со овој канон, определува и Второто правило од Антиохискиот Собор велејќи: „Сите оние, што влегуваат во црква за време на Божествената Литургија и ги слушаат Писмата, но се отклонуваат од Светата Причест, спротивно на редот (под изговор на божемно благочестие и смиренумие, според толкувањето на одличниот толкувач Зонара), овие, велам, нека се одлачат.“ Постојаното причестување го потврдува и 66-то правило на Шестиот Вселенски Собор, заповедувајќи им на Христијаните во целата Светла Седмица да

пребиваат во пеење на псалми и химни и да се насладуваат со Светите Тајни. Но и од Третиот Канон на Свети Тимотеј се заклучува постојаноста на причестувањето. Кога тој му разрешува да се причестува на оној што е демонизиран, само не секој ден туку само во недела, (во други ракописи е напишано, 'само повремено') следствено е дека на недемонизираните им се разрешува да се причестуваат уште почесто. Некои велат дека заради ова Тимотеј во Третиот Канон заповеда во сабота и во недела да не се состануваат брачните двојки, во взаемна согласност со цел да се причестуваат, зашто во тоа време само во овие денови се совршувала Божествената Литургија. Ова нивно мислење го потврдува и Божествениот Јустин, велејќи во Втората Апологија дека: „Во денот на сонцето, кој е недела, се собираа сите Христијани во црквите (кои заради ова и се нарекувале Господови денови) и ги примиа Божествените Тајни.“ Оти секогаш Христијаните треба често да се причестуваат, од Запад сведочи Божествениот Амвросиј, велејќи го ова: „Гледаме многу браќа како небрежно се собираат во Црква и како, особено во неделите, не се присутни на Тајните“. И истиот повторно ги обвинува оние што не се причестуваат постојано и вели за мистичниот леб: „Бог ни го даде нам овој леб за секојдневен, а ние него го правиме годишен“. Од Азија, пак, особено Божествениот Златоуст го бара често причестување од Христијаните. Погледни во предговорот на толкувањето на осмото Слово на Посланието кон Римјаните, во толкувањето на Делата Апостолски, петтата Беседа на Првото Послание кон Тимотеја, седумнаесеттата Беседа од толкувањето на Посланието кон Ефесјаните, Слово кон оние што отстапуваат од Светите собранија, Беседа дваесет и осма на толкувањето на Првото Послание кон Коринтјаните; Слово за блажениот Филогонион; Слово за постот и друго. Од ова види колку се бори и колку говори неговиот благоглаголив јазик за да ги поттикне Христијаните во она време да се причестуваат достоино и постојано. Погледни го и посланието на Великиот Василиј кон Кесарија Патрикија и Првото Слово за Крштевањето. Но и оној што посветува внимание на молитвите низ целата Божествена Литургија, зар не гледа јасно

дека сите се стремат кон тоа да се причестуваат собраните Христијани на Литургија, оние што се достојни.

3. Извадок од посланието „Тајната на Црквата“, Митрополит Струмички Наум.

4. Преподобен Серафим Саровски, „Радости моја, Христос васкресе!“, Београд, Манастир Келија Пиперска, 1991.

5. „Светли лик Старца Софронија“, Банатски весник бр. 2 април-јуни, 1988.

6. „За животот во Христа“, седум слова од Свети Никола Кавасила (на грчки), Сурути, 1990.

7. Добротољубие, Москва, 1901.

8. Александер Шмеман, „Голема Четириесетница“, (на грчки), петто издание, Атина 1991.

9. Протоереј Александар Шмеман, „Литургија и живот“, Скопје, 1994.

ЗА МАГИСКИОТ ПРИСТАП КОН ЖИВОТОТ

Една од најголемите пречки за обнова на духовниот живот кај нашиот православен народ, колку што забележав откако станав Епископ на нашава помесна Црква, е присуството и дејствувањето на најразновидни бајачи и гледачи. Многу негативно влијание имаат и некои, иако народни, но сепак, според својата суштина магиски и идолопоклонички обичаи, како и суеверието и верувањето во соништа. Православната Црква и нејзините пастири особено внимание треба да му посветат на отстранувањето на овие негативни појави коишто веќе подолго време земаат замав кај нас и на исцелувањето на последиците од нив. Со таа цел и ги напишав следниве редови:

Човекот никогаш не бил без проблеми, било од духовна или од материјална природа било да произлегуваат од самиот него или од светот што го опкружува. Современиот, самољубив начин на живот и постоење сè повеќе и повеќе ги зголемува постоечките, а создава и нови проблеми. Сосема е природно да се стреми кон нивно разрешување.

Првиот човек, Адам, посака со само едно каснување од забранетиот плод, значи одеднаш, на еден миговен, магиски начин, да ги раз-

реши сите свои проблеми, да стане Бог. Истиот магиски пристап за разрешувањето на проблемите од денешницата му се нуди на нашиот православен човек, значително оддалечен од вистинското Предание на Црквата.

Постоењето на мноштво гатачи, бајачи во Македонија, како и зачестените посети и барањето помош и совет од нив, е најверодостоен показател на горенапишаното. Сè позачестено е дури и нивното медиумско претставување.

Тие дејствуваат низ разновидни начини и форми: баат и гледаат на карти, на кафе, на рака, на грав, на дел од облека, на фотографија и на други нешта. Најчесто присутни се постари жени, но има и мажи. Такви дејствија вршат и некои оци. Во Светото Евангелие се вели дека и ѓаволот може да се претвори во ангел на светлината (2 Кор. 11, 14). Така, постојат и такви бајачи и гледачи коишто, вршејќи ја својата штетна дејност а со цел полесно да ги привлечат луѓето, користат и објекти на Православната Црква (манастири, храмови), како и икони, крстови и други свештени предмети. Своите посетители ги испраќаат да отвораат цркви, да палат свеќи, да носат лепчиња во црква, да им се читаат молитви, да вечераат пред иконите во храмот и друго. Овие дејствија ги вршат со своевиден магиски пристап. Се случува да ги советуваат луѓето дека треба да постат и да се молат или пак и самите да

држат пост. Светото Евангелие и книгите напишани од Светите отци не ги читаат и не препорачуваат да бидат читани. Многумина одат дотаму што тврдат дека ги мачат „светци“, кои им се јавуваат или насоне или во состојба на припаѓање - состојба демонска и сосема непозната на православниот живот и духовност.

Сите тие, пак, научени од паднатиот ангел - ѓаволот, понекогаш зачудуваат со своето познавање на минатото (но никогаш и на иднината). Потпомогнати од него, само привремено и привидно разрешуваат проблеми, исцелуваат од болести и прават некои други чуда. Некои бајачи и гледачи магиските ритуали ги прават свесно и оттука извлекуваат материјална полза, а други, измамени од ѓаволот (прелест) мислат дека вршат Божјо дело. Последниве најчесто не бараат никаков материјален надомест.

Постојат бајачи коишто прават црна магија, а други пак, се јавуваат во улога на нејзини разрешители, правејќи т.н. бела магија. Наведените дејанија ги извршуваат со помош на ѓаволот. (Под дејство на магии, т.е. ѓаволска енергија, потпаѓаат оние луѓе што се одделени од живиот живот на Црквата, што не постат, не се молат, не се исповедаат, не се причестуваат редовно со Телото и Крвта Христови...)

Од лични средби, од исповеди, како и слушајќи за нив, дознавам дека многумина се ду-

шевно болни, а некои и сексуално настрани. Често се служат со закани и со застрашувања.

Според упатството на бајачите (гледачите), луѓето се принудени да прават едно чудо неверојатни, трагикомични и понижувачки работи, познати само на оние што низ тоа поминале. Притоа треба да се знае дека дејствијата што ги преземаат и самите предмети што ги употребуваат при баењето и гледањето во суштина немаат никаква сила или значење. Ѓаволот на кого тогаш му веруваме и под чие влијание потпаѓаме слушајќи ги бајачите и гледачите е тој што привремено ги разрешува проблемите и прави привидни чуда, сакајќи да нè оттргне од вистинскиот духовен живот на Црквата. Луѓето фатени во оваа замка се навикнуваат на дејството и „причестувањето“ со злонасочената ѓаволска енергија, или злодет, и живејќи во една друга „духовна“ атмосфера, не можат да ја препознаат, па и сосема се лишуваат од Божјата несоздадена благодат со која се обожуваме и се спасуваме во Црквата.

На овој начин, слушајќи ги советите на бајачите и гледачите, луѓето стануваат заробенници во еден лавиринт на магиски, неличносни односи и страв, т.е. биваат опседнати од ѓаволот.

Луѓето се плашат, а присуството на стравот на ѓаволот му претставува најлесен начин да ги задржи под своја власт. Така може да се објас-

ни стравот кај луѓето што се плашат ако не ги исполнат барањата на бајачот, станувајќи нивен плен. Зачудувачки е што истите луѓе не се плашат од тоа што не постат, не се молат, не ги исповедаат своите гревови, не се причестуваат редовно, не се венчаваат во Црква и воопшто, не учествуваат во светотаинскиот и добродетелен живот на Црквата.

Се создаваат магиски и неличносни односи, затоа што кога е во прашање растењето и развојот на личноста и личносните односи, што секогаш е нашиот суштински проблем, ништо не се случува одеднаш, магиски. Вистинската вера и надеж и барање помош од Бога се поистоветува со вистинското барање лична благодатна заедница со Него. Кажаното полесно може да се сфати со еден пример од секојдневниот живот: ако побараме помош од човек кого не го познаваме, можно е и да не ја добиеме, но ако со него изградиме близок, личносен однос, истиот човек ќе се обиде да ни помогне, дури и над своите можности. Значи, отпаѓа секој магиски, неличносен пристап кон Бога, тогаш кога бараме помош од Него. Човекот, живеелки во соборниот живот на Црквата, што значи во заедница со Бога и со своите ближни и учествувајќи во Светите Тајни и Светите Добродетели на Светиот Дух, постепено, но сигурно расте и созрева како личност и гради вистинска заедница. Најнапред се очисту-

ва, ги преобразува своите страсти, потоа го достигнува просветлувањето на умот и на крајот целосно се обожува. А за овој процес е потребно долго време и истовремено делотворење на слободен и љубовен подвиг. Покрај тоа, потребно е и раководење од еден искусен духовен отец кој го има поминато патот на духовното восовршување, кој е верен сведок на Христа Богочовекот, сведок на Неговата љубов кон Бога и Оца и кон секој човек.

Споредувајќи го односот помеѓу духовниот отец и духовното чедо од една и бајачот (гледачот) и неговиот посетител од друга страна, ви сведочиме дека суштествено се разликуваат меѓу себе. Духовниот отец со многу страдања и жртви своето духовно чедо го раѓа за нов живот. При нивното општење се раѓа благодатен личен однос што ќе продолжи во Царството Небесно. Личносниот однос е автентичен сведок на Небесното Царство - во овој свет и век. Духовниот отец (или Старецот) живее во срцето на неговото духовно чедо и обратно, обајцата живеат за спасението на другиот. Во тој меѓусебен однос растат како личности, заедно со соборниот раст на целата Црква. Тие не остваруваат кратка петминутна средба во која се бара магиско и брзо решение на проблемот за потоа сè да забораваат како при посетата кај бајачите и гледачите. Средбата со квази-духовниците е предизвикана

само од овоземни интереси, а не е барање на живиот и вистински Бог, единствениот Лекар на нашите души и тела.

И на крајот, кога би сакале целиот овој проблем да го опфатиме со еден збор, би рекле: Ѓавол не се истерува со Ѓавол, туку во заедница со Бога.

Барањето помош од бајачи и гледачи е голем грев што треба да се исповеда пред да се прими Светата Причест. Бајачите и гледачите и луѓето што одат кај нив, според Шеесет и првото правило од Шестиот Вселенски Собор, се одлучуваат од Светата Причест, што значи од Црквата, а оние што нема да се покајат за сторениот чин се анатемисуваат: „Оние коишто се обраќаат кај гатачи или кај таканаречените стоначалници и ним слични за да го узнаат од нив она што тие ќе сакаат да им го откријат, по силата на поранешните уредби од отците за нив, нека подлегнат на правилото кое определува шестгодишно одлучување од Светата Причест. На истата казна треба да подлегнат и оние коишто водат мечки или други животни за забави и соблазни на неуките луѓе и кои претскажуваат среќа, судбина, родослов и многу други ним подобни нешта. А таканаречените облакогонители, бајачи, поставувачи на амајлии (талисмани) и гатачи, коишто остануваат упорни во тоа и не сакаат да се одвратат и оттргнат од таквите штетни и не-

знабожечки измислици, одлучуваме сосем да се изгонат од Црквата како што наложуваат и Светите правила, бидејќи: 'Што заедничко има светлината со темнината?', како што рече Апостолот, или: 'Каква согласност има Црквата Божја со идолите?', или: 'Кој е уделот на верниот со неверниот?', или: 'Каква согласност има меѓу Христа и ѓаволот?'

Еден народен, (зависно од случајот) во голема мера магиски и идолопоклонички обичај, е курбанот. Курбанот остварен при осветување куќа, кога темелите се попрскуваат со крв од заклано животно и во нив се става глава од него, претставува ритуал што се прави под влијание на ѓаволот. Тогаш, како нечестив обред, си го внесуваме ѓаволот во сопствениот дом. Курбанот, пак, принесен на храмова слава може да има и позитивно значење, зависно од тоа како ќе се сфати. Ако курбанот се подготвува и раздава за закрепнување на гостите кои на храмовата слава често доаѓаат и оддалеку, што значи основниот мотив е братољубието, гостољубието, тогаш е во ред; само треба да се внимава да не се прави во среда или во петок, или во период кога се пости. И во манастирите е забрането колење курбан, бидејќи, според Преданието на Црквата и манастирскиот типик, во манастирите не се јаде месо. Ако курбанот го колете со цел да му принесете жртва на Бога за здравје и за успех во животот,

за Господ да ве чува од несреќи - учествувате во магиски идолопоклонички ритуал; тој чин не е согласен со учењето и Преданието на православната Црква. Ако притоа го нарушите и определениот пост од Светата Црква (ако курбанот го колете и јадете во среда или во петок или во некој друг посен период), тогаш гревот е уште поголем.

Бог Отец само една жртва прима - крвната жртва на Неговиот Единороден Син, принесена за спасение на секој човек, која е целосна и совршена жртва. Нашето учество во оваа еднаш засекогаш принесена жртва се остварува во Светата Литургија на Црквата, преку постојаното принесување на нашата словесна и бескрвна жртва (Светите Дарови) и преку причестувањето со Телото и Крвта Христови. Нашиот пост, молитвата, љубовта спрема Бога и спрема секој човек е жртвата којашто Бог пред сè ја бара од сите нас. Оваа жртва ја принесуваме со принесувањето на Светите Дарови. Светата Литургија (Евхаристија) на Црквата е извор и полнота и мера на нашата вера и на севкупниот наш живот. Затоа во православната Црква никогаш на Бога не Му принесуваме крвни жртви, не Му принесуваме туѓа крв, зашто така покажуваме дека ја презираме жртвата на Неговиот Единороден Син. Тогаш правиме огромен грев. Единствена крвна жртва која би Му била мила на Бога е нашата

сопствена крв, принесена во одбрана на православната вера и Црква.

Друг демонски обичај што најчесто го придружува курбанот е сечењето уво од животното (јагнето) што се принесува, и „помазување“ на присутните со крвта од исеченото уво, кружење со јагнето околу храмот, негово внесување внатре, принесување на јагнето „да се поклони“ и „да ја целива“ иконата, и друго.

Има и некои други слични дејанија на кои православниот свештеник треба будно да внимава и да го просветува народот. Да ги спречува, а не да учествува во истите, губејќи си ја притоа душата.

И суеверието е една од пројавите на магискиот пристап кон животот. Неопитниот во духовниот живот човек, лесно прима демонски помисли и искривени учења и согласувајќи се со нив потпаѓа под дејство на ѓаволот. На пример, младите имаат страв да се венчаат во престапна година, а не се плашат кога при венчавањето, сакајќи да ја избегнат престапната година, го нарушуваат црковниот пост. Така, луѓето внимаваат на престапни години, на полни месечини, на црни мачки, на несреќни броеви и што ли не друго. Многумина на парастос или на Духови чекаат во виното да се појави ликот на покојникот. Исто така, устројуваат еден цел систем на забрани (не допирај, не поминувај, не стапнувај, не целивај,

не кажувај, не погледнувај, не свртувај се, не сретнувај се, и друго). На тој начин човекот си го заробува духот, живеејќи спротивно на здравата духовност и побожност. Суеверието се појавува таму каде што нема вистинска, здрава вера и набожен живот.

Многу зачестена пројава на нездрав „духовен“ живот се и хороскопите и призивањето духови. Многупати имав можност да слушам за тоа на Светата Тајна Исповед.

За соништата, пак, нè поучува еден од најголемите аскетски писатели и Свети отци на Црквата, Свети Јован Синајски, кој вели: „Демоните на суетата се пророци во сонот. Бидејќи со своето лукавство според одредени знаци заклучуваат што ќе се случи, ни го јавуваат тоа однапред за ние да се восхитуваме кога виденијата во сонот ќе се исполнат најаве, со што за себе почнуваме високо да мислиме - како веќе да сме близу до дарот на видовитост. Таквиот човек често станува пророк во очите на оние што му веруваат на демонот; а за оние што демонот го презираат, толкувачот на соништата е лажливец. Како дух демонот гледа што се случувало во воздушниот простор и кога забележува дека, на пример, некој умира, тој тоа на лесноверните им го претскажува насоне. Демоните, меѓутоа, ништо не знаат за иднината од предзнаење. Впрочем и лекарите се во состојба да ни претскажат смрт!

Демоните често се преобразуваат во светол ангел земајќи лик на маченик и во сонот ни претставуваат како да доаѓаме кај нив; кога ќе се разбудиме нè исполнуваат со радост и со гордост. Ако бидеш обземен од вакво чувство, нека ти послужи како знак на измама. Бидејќи кога ангелите се јавуваат, ни ги покажуваат вечните маки, Страшниот суд и изгонувањето од Царството Божјо. Оние што сонуваат таков сон биваат исполнети со трепет и со смиреност. Ако во сонот почнеме да им се покоруваме на демоните, тие ќе ни се потсмеваат и додека сме будни. Човекот што им верува на сновиденијата целосно е неискусен. Философ е пак, оној што воопшто не им верува".

Се случува и злоупотреба од некои луѓе, познати како „служители во црквите“. Тие понекогаш наведуваат дека на сон им се јавува „светец“ кој им кажува што да направат; им ги пружаат своите погрешни совети, толкувања и услуги на луѓето коишто од некоја мака или потреба за првпат ѝ приоѓаат на Црквата.

Да заклучиме. Луѓето што посетуваат бајачи и гледачи, што принесуваат курбан, што веруваат во соништа и во суеверија, задоени се со еден друг дух и често се наоѓаат во состојба на непослушание на својот Епископ, а надвор од благодатната заедница со него нема Црква ниту побожен живот ниту спасение.

ЕСЕИ

ЗАЛЕТ КОН ВЕЧНОСТА

Нашиот личносен однос со Богочовекот Исус Христос секогаш е определен од односот спрема нашиот ближен, кој и да е тој. Страдаме во овој свет бидејќи творејќи го своето самољубие се повредуваме меѓусебно.

Ние што сме Христови немаме никакво оправдување ако со сето свое битие не се потрудиме да љубиме, иако многу често треба да вложиме огромен напор.

Мистичните размери на Крстот Христов се состојат токму во тоа да претрпиме страданија од оние за коишто се молиме, за коишто постоиме, за коишто се жртвуваме.

Треба да умреме за самите себе, ако сакаме причестувајќи се со Телото и со Крвта Христови вистински да се причестиме со Синот Човечки и, во исто време, еден со друг.

Љубејќи до самозаборав и проникнувајќи се благодатно, да заживееме како личности, создавајќи притоа благодатна личносна заедница.

Стремејќи се кон Воскресението друга можност немаме.

Имаме желба, колку што е возможно на

овој начин, пред вас да ја откриеме личноста на Старец Софрониј (Сахаров). Затоа што токму неговото свето чувство за соборниот живот и начин на постоење во Црквата е она што особено нè привлече, нè ослободи молитвено да му се обратиме и нè поттикна да ја преведеме неговата книга.

Се надеваме дека неговото соборно слово, коешто во себе заради живиот опит носи многу сила, ќе ни помогне да осветлиме и да освестиме една многу значајна, но најчесто затемнета страна од нашиот духовен живот: „Христос е неограничен Бог. Не се распна само за верните, но за сите луѓе, од Адама до последниот што ќе се роди од жена. Да Го следите Христа значи да страдате заради исцелување и спасение на целото човештво. Поинаку не може да биде!“

Во предговорот на книгата „За духот и животот“ можеме да се запознаеме со житието на Старец Софрониј, а особено со неговото значење како духовник и отец на Црквата во ова наше време.

Нашата радост и благодарност спрема Бога се неизмерни, заради тоа што таа книга од Старецот денес, преведена на македонски јазик, станува достапна и за нашиот православен човек.

ЗИЗИУЛАС

Митрополитот Пергамски Јован Д. Зизиулас од Цариградската Патријаршија, според мнозина е еден од најоригиналните и најмисловните академски богослови на православната Црква денес. Афирмирањето на непрестајното и творечко влијание на отците на Црквата врз современиот свет е карактеристичен белег на неговата теологија. Таа претставува обид преку Светото Предание да бидат согледани и решени егзистенцијалните проблеми на конкретниот историски човек. Затоа, неговата мисла и пишан збор зрачат и врз други - не само тесно теолошки - предели на човековиот дух и живот земени во целост, со што се остварува и икуменската димензија и значење на православната теологија. Неговите согледувања се неопходни и за едно поцелосно самоосвестување на православниот христијански подвиг во современите општествено-политички и културно-научни случувања, како и за позрело согледување на клучните проблеми на современата православна теологија во рамките на формирањето на глобалното општество.

Карактеристично прашање што суштин-

ски го засега современиот свет е спасувањето на човековата личност од разновидните форми на тоталитаризам, односно проблемот на нихилистичките процеси на обезвреднувањето на личносната димензија на човековата егзистенција. Од друга страна пак, постојаното откривање на тајната на личноста е услов без чие присуство се губи актуелноста на современата православна теологија, од нејзината тријадологија па сè до нејзината антропологија и космологија.

Анализата на претходно споменатите прашања ја сочинува содржината на неговата студија „Од маска до личност“. Според тврдењата на многумина значајни православни теолози, во неа се досегаат врвните дострели од областа на православниот персонализам и е едно од позначајните теориски искажувања на православната теологија во нашата епоха воопшто. Воедно, таа претставува образец на библиската антропологија и на светоотечката теологија, коишто не се задоволуваат и не прифаќаат едно чисто хуманистичко толкување на тајната на човековата личност и постоење.

Во оваа студија, иако персоналистички сфатената онтологија ја иницира философски, сепак поимот на личноста Митрополитот Пергамски Јован го втемелува теолошки, преку православната тријадологија, христорологија, еклисиологија, есхатологија и дијалектиката помеѓу

создаденото и несоздаденото. Така полемизирајќи со старогрчкиот онтологизам, со средновековниот субстанцијализам, со нововековниот култ на субјектот и свеста и со современите егзистенцијалистички и атеистички онтологии на празнината и смрта, тој го враќа поимот на личноста во неговите теолошки рамки како во свој извор. Вистинското остварување на личноста суштински го изедначува со самото спасение и обожување на човекот; обожување, коешто не значи учество во природата или во суштината Божја, туку во светотроичното личносно постоење и заедница. Остварувањето, пак, на личноста во поширока смисла на нејзината аскетска димензија, според писателот не значи „напуштање на еротот и на телото, туку нивно ипостазирање според начинот на постоењето на еклисиолошката ипостас“.

Методот што Митрополитот Пергамски Јован го употребува за претставување на содржината на студијата и за нејзиното објаснување, е карактеристичен. Тој вообичаено тргнува од неколку плодни согледувања и заклучоци на кои постојано им се навраќа од нови агли и перспективи, развивајќи ја на тој начин својата идеја. Односно, содржината на темата дијалектички ја соочува со постоечките начела и погледи на светот сè додека целосно не ја исцрпи. Притоа читателот постојано воочува нов аспект или нова при-

мена на поимите чијашто одредба дотогаш ја сметал за своја сопствена и на полно објаснета. Така, сретнувајќи нов каталог на поими заради изразување на нови меѓусебни односи (на пр. биолошка ипостас, еклисиолошка ипостас, евхаристиска ипостас и др.) и нова богословска претстава што се открива пред него, тој подзастанува радосно изненаден и замислен.

Проучувањето на оваа студија може да влијае врз онтолошкото превтемелување на интелектуалните претстави и поими кај денешниот човек. Со други зборови, може да претставува духовно откровение, што во животот на многу личности ја враќа православната теологија како незаменлив темел на севкупното постоење и делување на човековиот дух. Длабоко веруваме и знаеме дека кај секоја личност таквото откровение ќе предизвика отворање на нови перспективи за задоволување на исконскиот човекоскопнеж да учествува во Вистината во целата нејзина полнота и за отфрлање на сите маски.

ЗАРОБЕНИ ОД ГОРДОСТ

Најголемиот дар што Бог, во Христа Богочовекот, еклисиолошки сфатено, му го дарува на човекот, е покајанието. Само во светлината на покајанието го гледаме патот кон срцето. На тој пат и најмалиот грев, и најмалата наша неподобност во однос на Христовата љубов спрема Бога и Оца и спрема секој човек е причина за уште подлабоко покајание. Пак, од љубов сме послушни кон словото: „Бидете совршени, како што е совршен вашиот Отец Небесен“. Овие начела би требало да ја сочинуваат содржината на монашкиот соборен подвиг и живот.

Непредвидливи и неопходни се промените во тој живот при остварувањето на Павловите зборови: „Светот се распна за мене и јас за светот“. Првото мнозина го направиле, оставајќи го светот, а второто, отворањето и очистувањето на срцето, изискува да поминат многу години, во голем подвиг. Отците, пак, велат дека духовното восовршување му успева само на еден човек во секое поколение.

Заробени сме од гордост, од високо мислење за самите себеси, од мнение. Во неговата лажна светлина го гледаме туѓиот грев, му судиме и го осудуваме нашиот ближен и не знаеме да

простиме. Тврдината на нашето срце е одамна освоена. Гревовните чувства и помисли со тежина на дело, предизвикани од повреда на гордоста, а заради заробеноста, слободно го опседнуваат срцето, без да имаме можност веднаш да ги провериме и да ги препознаеме. Нашиот двиг кон Бога е значително попречен. Времето напразно ни поминува, во самооправдување. Неопходно е состојбата во којашто сме затекнати да ја осветиме, да се отрезниме, за целесообразно да учествуваме во одсивот. „Здравите немаат потреба од лекар, туку болните. Не сум дошол да ги повикам праведниците, туку грешниците - на покајание.“

Отците велат дека треба да ја освоиме власта над крепоста, односно да си го очистиме срцето. Не можеме да успееме во подвигот, ако не престанеме да го храниме себелубието, а особено страста на умот, гордоста. Значи, лекот треба да биде соодветен на болеста. Пред сè, потребен ни е духовен раководител и послушание во рамките на подвигот за вистински личносен однос. Значи, треба да станеме неразумни Христа ради. Потоа, со подвиг да си го згазиме самољубието. Притоа да се скрие благодатта на Светиот Дух и повторно да се појави. Да паднеме и да станеме. Со трпение и со благодарност. Воедно треба да бидеме навредувани, исмевани, искушувани. Да ни газат по гордоста. Да согледа-

ме што имаме во срцето. Ако прозбориме, ако се оправдуваме, загубивме! Ако на злото не одговориме со зло и ако се помолиме и за оние што нè мразат, напредуваме во подвигот: „А Јас пак, ви велам: љубете ги непријателите свои, благословувајте ги оние што ве колнат, правете им добро на оние што ве мразат и молете се за оние што ве навредуваат и што ве гонат“. Тоа е Премин.

Молитвата ни е најсилното оружје. Во неа не бараме ништо друго, освен покајание, освен Него. Да ја почувствуваме својата грешност и големата потреба од благодатта Божја. Само на тој начин ќе ја доживееме молитвата како неопходност, а не како нешто што нè заморува, нешто за коешто постојано немаме време. Ваквата молитва ќе ни донесе смирение, а смиението благодат. Во Својата благодат, Бог ќе ни даде сè што ни е потребно за нашето спасение. Барајте го најнапред Царството Божјо и сè друго ќе ви се додаде.

Се обидов да го претставам воопштено и накратко она што во суштина Старецот Паисиј нè поучува при разгледувањето и објаснувањето на монашкиот живот и подвиг во сите најзначајни пројави. Анализите ги прави на нему својствен, често метафоричен начин, секогаш пријатно изненадувајќи нè со својата духовитост и досетливост, онака како што го запознавме.

Неговиот монашки живот, иако не про-

тече на вообичаен начин, сепак, во рамките на тогашните услови и можности за монашки подвиг, е многу благодатен. Заради тоа, неговото слово, полно со животворна сила и светлина, го сметаме за соодветна и благовремена храна во подвигот за возобновување на духовниот живот во манастирите на Македонската Православна Црква. Тоа, секако, духовно ќе го поткрепи и секој православен христијанин, како и секој добронамерен читател кој сака да се запознае со православиот духовен живот.

По неговите Свети молитви, Господи Исусе Христе, Боже наш, помилуј нè. Амин.

ТРИ НИВОА НА ДУХОВЕН РАСТЕЖ

ветите отци во својот духовен подвиг забележале три нивоа на духовниот растеж, предавајќи ни ги како свој духовен опит: чистење на срцето, просветлување на умот и обожување.

Иако, според познатите знаци, може точно да се одреди секое ниво посебно, сепак, тие се во еден постојан взамен однос: колку човек ќе го очисти своето срце толку неговиот ум ќе биде просветлен и воедно толку обожен. На подвижникот којшто се наоѓа на некое од овие нивоа на духовниот развој, Божествената благодат му содејствува на соодветен начин: како очистувачка, просветлувачка и обожувачка. На секое ниво, пак, во рамките на потребниот духовен подвиг се пројавува и одреден вид молитва.

На првото ниво, односно во подвигот на очистување на срцето од страстите и од гревот, карактеристична е усната молитва, којашто подвижникот постојано се труди да ја произнесува придвижувајќи ги усните, тивко. Притоа умот, смирено и со плач, се собира во зборовите на молитвата: 'Господи Исусе Христе, помилуј ме грешниот', а како промена во умот, забележително е, според некои знаци, очистувањето и просветлувањето на неговата енергија. Ова от-

ците го нарекле и прво гледање на несоздадена-та Божествена светлина. Ако првото прогледување се употреби за согледување на сопствени-те гревови, поганост и грешност, тргнуваме по патот што води кон срцето. Ако, пак, таа светлина се искористи за гледање, за судење на туѓите гревови и за потхранување на високото мислење за самите себе, тогаш човекот станува заробен-ник на мнението и на прелеста. Таквиот човек се наоѓа надвор од срцето, односно, тој е надвор од себе, согласно духот на световниот живот.

На второто ниво, наречено просветлување на умот, карактеристична е умно-срдечната молитва, којашто ја изговараме нечујно во нашето срце. Притоа, умот со смирение и со плач, собран во своето срце, се сосредоточува во зборовите на молитвата, не знаејќи ништо друго, освен Христа Распнатиот и Воскреснатиот. На ова ниво забележително е, според некои знаци, очистувањето и просветлувањето на суштината на умот и отворањето на срцето.

Во периодот пред да се отвори срцето неговото валкање и чистење не е лесно забележливо, освен за опитното око на духовниот отец. Затоа, тогаш особено е потребно духовното раководство. Еднаш, пак, отворено и очистено срце, односно доволно очистена суштина на умот, потоа тешко се валка. Толкаво и такво валкање или затворање на срцето може да предизвика са-

мо голем грев. Привремено затворање се случува заради восредоточеност на вниманието на самата отвореност на срцето, нејзиното значење и нејзините ефекти при молитвата. Постои пасивно, привремено затворање на срцето заради преафатеност со грижите од овој свет и напуштање на молитвениот подвиг.

Преоден период помеѓу усната и умно-срдечната молитва е периодот на прифаќање на усната молитва од страна на умот. Тогаш умот со голема леснотија постојано ја следи молитвата којашто се изговара со внатрешното слово, не сакајќи притоа, заради духовната сладост што ја вкусува, да се оддели од неа.

За третото ниво од духовниот раст и созревање, кое што се нарекува обожување, карактеристична е непрестајната умносрдечна молитва, состојба која, како што велат Светите отци, ја достигнува еден во секоја генерација. Во благодатната состојба на непрестајната умно-срдечна молитва, кога Бог тоа го сака, се случува нешто коешто во аскетската литература од отците е наречено грабнување на умот и гледање на несоздадената Божествена светлина. Тогаш Светиот отец со своите преобразени сетила го гледа она што окото на световниот човек не може да го види, го слуша она што умот на световниот човек не може да го чуе и му се открива она што на умот на световниот човек никогаш

нема да му биде познато. Светите отци велат дека Бог своите Светии не ги остава постојано во оваа состојба за да можат тие со својот опит и знаење да ја надградуваат Црквата.

Значи, проблемот на очистувањето на срцето е еден од основните проблеми во христијанскиот живот. Најдобро е кога срцето се чисти со наш волев, аскетски, духовен подвиг, во послушание. Но тоа се чисти и преку трпење навреди, понижувања, озборувања и неволји, духовни и телесни, коишто се соодветни средства за чистење на нашиот горд и суетен род. Преживувањето на овие неволни страдања е и најдобар начин да се провери духовната состојба, односно чистотата на нашите срца.

Улогата на духовниот отец во процесот на чистењето на срцето е незаменлива. Духовниот отец треба да освести три основни моменти во духовниот живот кај своите духовни чеда. Прво, правилно исповедување, при што духовното чедо треба да ја исповеда состојбата на своето срце создадена во моментот и после искушението, без самооправдување и без осудување на другите. Усвојувањето на мислата *Јас сум виновен за сè* е основен предуслов за правилна исповед. Второ, непоистоветување со помислите, чувствата и желбите без нивна претходна проверка со духовниот отец. И трето, значението на телесниот подвиг до мигот на отворањето на срцето.

Тоа е патот, односно начинот на очистување на срцето што ни го предадоа Светите отци на Црквата, актуализиран преку светогорскиот Старец Јосиф. Неговото сведоштво за вечно живиот опит на отците е од непроценливо значење денес. Бескрајно му благодариме, надевајќи се на неговите Свети молитви.

НЕМА ДА ИЗБЕГАМЕ ОД САМИТЕ СЕБЕСИ

Н е постои човек што не боледува од суета, од гордост, од високо мислење за самиот себеси, од прелест. Оваа повеќеимена духовна болест е најтешка и во процесот на нашето духовно исцеление се лекува последна. Оваа болест го држи нашето срце заробено и затворено, во периодот кога ни изгледа дека сè друго е како што треба. Оваа болест ги оневозможува или ги разградува нашите личносни односи со ближните.

Љубовта спрема секој човек, вклучувајќи го тука и непријателот, е подвиг без којшто не можеме духовно да растеме, согласно заповедта.

Нарушениот личносен однос е непремостлива пречка за премин од еден духовен степен на развој во друг. На првиот степен, кога срцето го очистуваме од страстите, подготвувајќи го умот за молитвено симнување во него, ќе се случи конечна затвореност на срцето за умно-срдечната молитва.

Во овој живот никога не можеме апсолутно да го напуштиме или да го отфрлиме ако сме Христови. Би можеле да најдеме оправдание за следнава постапка, иако не секогаш: кога некој ќе сфати дека нема доволно љубов којашто

сè покрива, може привремено, но просторно да го напушти ближниот, ама не и молитвено. Сè додека не собере сили за повторна средба со него. Притоа треба да е претпазлив со некоја своја постапка, збор или мисла да не го влоши и така разнишаниот однос. Неопштењето најчесто ги зголемува недовербата и сомнежот, особено кога биваат потхранувани од озборувачите. Воедно, секогаш треба да имаме на ум дека доколку успееме да се оддалечиме од некого физички, никогаш нема да избегаме од самите себеси, односно од нашето затворено срце и од демонот што нè прогонува. Секако не во овој живот.

Напишано е: „Царството Небесно е внатре во вас“. Тоа значи дека сите препреки на патот до него, всушност за отворање на срцето и за нивното надминување, се пред сè внатре во нас, а не некаде наоколу. Оној што ги бара надвор од себеси, заскитал. Подвигот на љубовта се јавува како премин за каква и да е пречка и на кој било степен од нашиот духовен развој. Усвоената мисла *'Јас сум одговорен за сè'* е најздравата основа за делотворење на тој подвиг. Усвоената помисла, пак, дека нашиот ближен е виновен за нашата состојба, духовно нè разорува. Проверете го дејствието што во вас ќе се развие во кое духовно состојание и да се наоѓате.

Никој не може самиот себеси духовно да се раководи пред отворањето на срцето, пред да

го добие дарот на умно-срдечната молитва, особено не други подвижници. Оној што така ќе постапи, засекогаш ќе го закатинови патот кон своето срце. Инаку, затворено срце е заробено срце. Заробено од страстите, од гревовната навика, од демонот. Отворено срце е слободно срце, од претходно наведените зла. Оној што е слободен може да оди каде што сака, во светлината на пројавената благодат. Заробениот ќе биде воден од поробувачот, а притоа ќе биде убеден дека самиот себеси се патеводи.

Горенаведените поуки нека ви послужат како патоказ низ вообичаеното духовно патешествие. Се случуваат и исклучоци од утврденото правило, но многу ретко. Вардете се и одбегнувајте ја помислата да се сметате себеси за исклучок. Господ да ве благослови!

ДА ГО ПОЧИТУВАМЕ И ЛЉУБИМЕ УЧИТЕЛОТ

За нашата Црква до крајот на векот, постои еден, единствен предизвик и подвиг: да се зачува Преданието на исихазмот во Македонија, што е наш долг кон Свети Григориј Палама и кон Света Гора. Што значи тоа? Да се раѓаат духовни чеда - носители и сведоци на тоа Предание. Жртвата не е значајна. Само да е богоугодна и само како таква Бог да ја прима. А украсени со просветленоста? Сè друго е лесно и за сè друго ќе најдеме решение, препознавајќи ја Божјата волја и имајќи сила да ја твориме. И да не заборавиме, секој дар преку Неа го добиваме. Името Ы е убаво, Богородица и секогаш Дева Марија.

Основен предуслов?

- Духовен отец. По можност, искусен патеводител. Човек којшто доволно го очистил и го ослободил своето срце од страстите. Просветлен ум.

Знак?

- Неговиот ум слободно влегува и излегува од срцето и непречено и со плач го следи текот на Исусовата молитва во него. Господи Исусе Христе...

Друг знак?

- Него демонот не може да го нападне директно однатре преку страстите, во форма на помисли и чувства. Нападот врз него се случува само однадвор, во видлив облик, најчесто преку човек. Страстите не се докрај преобразени и за да се разбудат мора да постои силен предизвик.

Пример?

- Наместо помисла за жена - жена. Наместо помисла за пари - пари. Наместо помисла за слава - слава. Јавно непријателство и омраза. Бог допушта толку колку што човек може да поднесе. Нападот се случува за духовно восовершување, а не за паѓање. Кажаното воопшто не е наивно и опасноста од пад е реална. Искушенија што не можат да ги сфатат оние што допрва треба да си го чистат своето срце и на коишто нападот им се случува однаотре.

Уште еден знак?

- Подвигот на љубовта како единствен премин од просветлување кон обожување. *А јас, ѝак, ви велам: Љубејте ги непријателите свои, благословувајте ги оние што ве колнаат, ѝправејте им добро на оние што ве мразат и молејте се за оние што ве навредуваат и ве зонаат.* Премин.

Друг предуслов?

- Духовно чедо со слободен и освестен духовен подвиг. Што значи тоа? Прво, проверка на сите помисли, чувства и желби, само со духовниот отец. Не: паралелни односи. Второ, правил-

на исповед. Го чистиме своето срце, а не туѓото. И трето, нагласен аскетски подвиг до *ошворанејто на срцејто*... Сето тоа се случува во рамките на она: последно место и слуга на сите. Затоа што ниту еден волев аскетски подвиг, па колкав и да е тој, не може да го очисти срцето толку суштински колку што тоа може да го направи неправедното страдање, понижувањето, навредливиот збор...

Прва и привремена цел?

- Значително уништување на суетата, гордоста, високото мислење за самите себе, мнението - основната многуимена страст којашто го држи срцето заробено и затворено за пристап на умот во него.

- Откривање на местото на срцето и здобивање на умно-срдечна молитва. Потоа човекот е слободен да постапува во љубовта, иако сигурно нема секогаш да биде сфатен, дури и од најблиските. Патот се стеснува. Заветите и послушанието ѝ се подредуваат на личната грижа за молитвено тихување, исихија. Одговорноста е голема, но и ризикот е скоро редовно неизбежен. Житија на Светиите. Колку за благословот од Старецот.

Вистинско духовно чедо?

- Го следи својот духовен отец во сите напади против него, до самиот Крст.

Примери?

- Многубројни!

Лажно духовно чедо?

- Отпаѓа од духовниот отец.

Начин?

- Се соблазнува од видливите облици на напади врз духовниот отец. Не од видено, туку од слушнато. Оној којшто не успева да го турне духовниот отец, се одмаздува, предизвикувајќи пад на духовното чедо. Инаку, според духовниот закон првото ќе беше доволно за сè друго да се растури. Името му е *клеветник*. Зарем самиот себеси ќе се обвини! Но треба и погодна почва за ртење на злото семе: неисполнување на *ирише монашки йравила*, особено на првото, како и желба за световна слава, во што се состои болеста, што е и очигледно.

Основниот проблем што се поставува пред духовното чедо во периодот на очистување на срцето од страстите не е во тоа дали духовниот отец некаде греша, туку е во тоа дали духовното чедо го љуби својот духовен отец. Таман работа ако Преданието на духовниот живот во Православната Црква зависеше само од светоста на духовниот отец - Апокалипсата ќе беше историски мината. Ако духовниот отец е свет, тоа е многу добро; но подвигот е секогаш личен. И воопшто: основниот христијански проблем во сите етапи од духовниот развој не е во тоа дали нашиот ближен греша кон нас, туку е во тоа дали

ние го љубиме него.

Но пред да го преземе тој последен чекор на отпаѓање, духовното чедо мора да ги има предвид трите духовни и аскетски правила:

а) Не е препорачливо за духовното чедо да го напушти својот духовен отец пред да го открие местото на срцето и пред, во така отвореното срце, да го симне својот ум, што значи, пред да го добие дарот на умно-срдечната молитва. Кој ќе го стори тоа, се наоѓа во голема опасност никогаш да не влезе зад *завесата* и *покривалото* никогаш да не падне од неговиот ум и срце. Кој, пак, го достигнал степенот на просветленост на умот или аскетската умно-срдечна молитва, слободен е да се оддалечи од својот Старец или да остане со него, во зависност од тоа дали тој ќе му обезбеди услови за молитвено тивување или не. Постои уште една причина - повикот на Црквата. Но, љубовта помеѓу Старецот и духовното чедо останува.

б) Ако некој се осмели, од нему познати причини коишто од некоја гледна точка можат да бидат и оправдани, да го напушти својот духовен отец, пред да го открие местото на срцето, не треба да очајува и не треба да губи надеж. Само, должен е повторно да почне сè од почеток. Односно, неопходно е да најде друг опитен духовен отец на кого безрезервно ќе му се предаде под духовно раководство, пребивајќи во смиреност и

послушност и чекајќи го дарот Божји на отворањето на срцето. За таквата постапка, со сигурност нека знае дека има благослов и од Бога и од духовниот отец кого го остава. Она за што никогаш и никој не може да има благослов, ниту од *анџел од небошо*, е кога некој со затворено срце и непросветлен ум ќе почне духовно да се само-раководи, а згора на тоа ќе се дрзне и други да раководи.

в) Треба да се внимава и на следново: не е исто кога некој ќе дојде да поседи во манастир неколку дена или два-три месеци и реши да си замине и кога некој во манастирот престојува две-три години, па си замине. Особено ако станал расофорен монах или добил голема схима и се замонашил или, пак, е ракоположен во некој свештенички чин. Бидејќи, големата схима и свештеничкиот чин бараат и внатрешно духовно и канонско покритие, коешто најчесто не постои. Ако духовниот отец ја има таа слобода пред Бога и ја презел одговорноста врз себе, давајќи некому голема схима, а тој не е ни наблизу до умно-срдечната молитва и дури го ракоположил за свештеник, а тој, покрај духовните, има и апсолутни канонски пречки за тоа, тогаш тој прави голем грев и покажува голема гордост и неблагодарност одвојувајќи се од својот духовен отец преку кого ги добил најголемите дарови Божји. Прво, ги активира сите канонски и духовни преч-

ки што го обессилуваат неговиот монашки и свештенички чин. Второ, каде ќе најде друг духовен отец кој сите негови недостатоци ќе ги покрие со својата големина. Само оној духовен отец којшто нема никакви канонски пречки за својот свештенички чин и чијшто ум невидливо богослужи на олтарот на неговото очистено срце може да го покрие таквиот. Друг никој! Затоа што тој единствен може да го претрпи нападот од искушенијата соодветни на гревовите што ги покрил кај своето духовно чедо. *Кој има уши да слуша, нека чуе!*

Исто така, многувековното искуство покажало дека сите што го напуштиле својот духовен отец, скоро редовно се обидуваат самите духовно да се раководат, во што и се состои болеста. Во најдобар случај, наизглед се ставаат под закрила на друг духовник, когошто во суштина не го почитуваат и со кого немаат соодветен личносен однос, а кој, пак, од друга страна, со самиот чин на нивното прифаќање, покажува дека *не знае што ѝ прави.*

Тоа се трите духовни и аскетски правила коишто неодминливо важат за сите, за мене и за тебе. Дарот на умно-срдечната молитва не е магиски чин скриен под плаштот на некаков аскетизам, туку е дар Божји што се добива во личносен однос со духовниот отец, особено ако тој е носител на тој дар. Тоа е Преданието.

Ти остана ли малку искреност? Погледни во своето срце. Спореди го досега напишаното од Светите отци со неговата состојба. Ти се откри ли местото на срцето или не? Привлечен ли е умот молитвено внатре во него од пројавувањето на благодатта или сè уште не е? Дали со обидот да влезеш внатре наидуваеш на сид, темнина и збунетост? Си проверил ли? Не е доцна. Никогаш не е доцна. Само нека биде искрено.

Што се случува кога не се почитуваат овие совети?!

- Одвојување од духовен отец пред отворањето на срцето и крај на тој процес. Сопнување, паѓање и *враќање во калија* на патот, пред достигнување на првата цел. Онтолошко промашување!

Следствено, непросветленост на умот и произволно духовно самораководење. Незнаење, пак, за исихазмот и неспособност за препознавање на вистинските исихасти. Тоа е причината што зад себе не се остава никаква трага на пишано или усно предание за умно-срдечната молитва. Сè друго може од книга да се прочита и да се научи, а умно-срдечната молитва може само да се живее и за неа може само од опит да се говори.

Озборување, осудување и самооправдување. Хранење со дезинформации и пренесување на истите. Зашто, оној којшто нема сопствен

живот го живее животот на другите. Зачудувачка, дури тажна, желба за јавно промовирање. Шетање од место до место и докажување по светот, само заради непознавање на *месџоџо на срцеџо*. Наместо бого-словие, техно-словие.

Неспособност за негување или обновување и градење на личносен однос. Бидејќи со непростувањето и озборувањето не се остава простор (кај своите) и во конкретна средба (во нивно присуство) се случува: неразликување на еретикот од грешникот, на грешникот од гревот. Елитизам. Зилотизам. Неогностицизам. Параноја. Апокалиптички дух. Веќе видено. И веќе тажно.

Поголеми последици? *Госџод да чува!* Затоа, добро е да знаеме каде сме. Лек? *Сџомни си од каде си џаднал и џокај се!* Во недостиг на сили, пак, човек треба да се воздржи барем од гревот на јавно озборување и осудување. Елементарна аскетска култура за оние што претендираат да станат духовна аристократија и да се занимаваат со небесна политика. Значи, покајание. Јас сум виновен за сѐ! Господи прости ми! Ве молам, сите простете ми! Господи Исусе Христе помогни ни!...

Да го почитуваме и да го љубиме Учителот. *Еден ден на Свеџа Гора коџа Гриџориј беше задлабочен во молиџваџа кон Боџа, однекаде ж џред неџо засџана свеџлозрачен и блаџо-*

лик маж, Свѣтѣи Јован Боѡслов, и умилно ѡле-
дајки кон неѡо ѡо ираша: „Зошѣо иѣи, молејки
Му се на Боѡа, секојѣиѣи иѡсѣојано иѡвѣоруваи:
иѡросвѣили ја мојѣиѣа иѣемнина, иѡросвѣили ја
мојѣиѣа иѣемнина?“ Гриѡориј одѡовори: „Шѣо
друѡо би барал освен иѣоа: да се иѡросвѣилам и да
иѡзнаам како да ја иѡворам Свѣиѣиѣа волја Неѡо-
ва?“ Тоѡаш Свѣиѣиѣиѣи Еванѡелисѣи му рече: „По
волјѣиѣа на Владѣиѣелкаѣиѣа на сѣиѣе, Боѡородица,
оѣсеѡа јас ќе бидам со иѣебе неоѣсѣиѣино“.

ЦЕЛТА И СМИСЛАТА НА ДУХОВНОТО РАКОВОДЕЊЕ

Убаво е да знаеме како правилно да се подвизуваме во духовниот живот. Подвигот да се одвива во познание. Духовниот рас т и преобразување да бидат во познание. Покајание во познание, послушание во познание, молитва во познание, дела во познание, εν ῥωσῆ, како што велат Светите отци. Секогаш да бидеме свесни каде сме. Да знаеме кон што стремиме и во која насока секој миг се движиме. Имајќи го Христос како критериум.

Повеќепати, во различни контексти и од разни аспекти на набљудување на процесот на духовно созревање, напоменуваме дека постојат три степени (етапи) во духовниот развој на една личност. Аскетско-исихастичкото живо Преда-ние ги именува како:

Прв степен - очистување на срцето од страстите.

Втор степен - просветлување на умот.

Трет степен - обожување на човековата личност.

Зошто е потребно да се повторуваат веќе еднаш кажаните, па дури и усвоени нешта? Затоа што забораваме! На знаењето му претхо-

ди незнаењето, кое е најголемиот грев, како што велат Светите отци. Но, му следи заборавот! Знаењето во Црквата не е ментална категорија. Знаењето е благодат! Тоа е дар на Светиот Дух, по молитвите на духовниот отец. Знаењето го стекнуваме, ни се дава исклучиво опитно, преку благодатното искуство во подвигот на послушанието во кој најпрвин се прочистува енергијата на умот, а потоа тој се просветлува и обожува до самата своја суштина. Заборавот се случува при повторното паѓање, отпаѓање, губење на благодатта, кога се враќаме на животот и делата според страстите на стариот човек.

Значи, на секој од претходно наведените степени му соодветствува одреден процес на очистување, на молитва, на искушенија. На секој од овие три степени му соодветствува и соодветен свештенички чин, ако се работи за канонско ракопологање. На секој од овие степени одговара и одреден начин на организација на монашкиот живот: општежитие, скит, пустиножителство. На секој од овие три степени се одвива и одреден, специфичен и различен за секое ниво, духовен однос на духовното чедо со духовниот отец, кој зависи и од тоа на кој степен секој од нив се наоѓа. Овој однос е динамичен. Преминува од едно ниво на друго. Се преобразува.

Духовниот отец го раѓа (духовно, благодатно) своето духовно чедо. И треба да го по-

расне, да го воспита и образува, да го ослободи. Тој раст е неминовен и се случува исклучиво во Светата тајна на личносниот однос меѓу нив, во Црквата. Таквиот однос може да биде неповторлив, длабок, искрен, љубовен. Кога духовното чедо се наоѓа на првиот степен од духовниот раст, квалитетот на овој однос зависи, пред сè, од отвореноста и безусловната доверба и послушност на духовното чедо кон својот отец, а не толку од светоста на духовниот раководител. Појдовна основа на овој однос е степенот на темнината на незнаењето и заробеноста од страстите кај духовното чедо, особено од главната - славољубието. Треба да се стигне до степенот во кој на духовното чедо му се случува очистувањето и отворањето на срцето (како духовен центар на нашето битие) и потекувањето на умно-срдечната молитва. Потоа нивниот однос најчесто прераснува во заедничарење и размена, во смирение, на благодатно искуство на брат со брат, на брат со сестра, во Христа. Свети Јован Крстител вели: *Јас да се смалувам, а Он да расџе*. Така и во духовниот однос на духовниот отец со своето духовно чедо: неговиот надзор и раководење се намалуваат сè повеќе, во мерката во која Христос се открива и расте во срцето на духовното чедо.

Значи, смислата на раководењето во духовниот живот низ личносниот однос духовен

отец - духовно чедо е нов квалитет на односи, растење во Христа, според икона и подобие на Бога: Света Троица. А не е однос, како што некои го сфаќаат и кој најчесто се сретнува во далекуисточните философско-религиозни системи, под видот на еднаш засекогаш дадените идолопоклонички односи: гуру (учител) - ученик.

Која е појдовната позиција?

- Дијагноза на нашата болест.

Во нас, со различен интензитет во зависност од околностите и степенот на внатрешната духовна зрелост, делуваат трите главни страсти: сластољубие, среброљубие и славољубие. Главна страст што ни го затвара срцето и сериозно се испречува во процесот на очистување и духовен раст е славољубието - гордоста, суетата.

Затворено ти е срцето?! Преиспитај се! Затворено срце значи заробено срце. Заробено од страстите. Но како знаеме дека најчесто од високото мислење за самите себеси (мнението), а не од некоја друга страст ни е затворено срцето? Тоа го препознаваме по видот на нападот.

Еве како се развива процесот од појавувањето до прифаќањето на демонската помисла во нашето срце. Најнапред, помислата ни бива понудена во вид на:

1. *п̄редлоџ* - па умот може да стапи во
2. *разговор* со неа, после што обично следи
3. *прифаќање на помисла̄та и симнување во*

срцејѝо - од што се раѓа желбата таа да биде исполнета

4. *сїроведување во дело* - доколку постои можност за тоа.

Како си искушуван од страста на сластољубието? Ќе те нападне сластољубива помисла. Во зависност од духовниот степен на кој се наоѓаш, ќе ја препознаеш помислата и нема да ја примиш или - ќе се бориш со неа, па ќе ја отфрлиш или ќе ја прифатиш. Ако ја прифатиш, можеш да ја исповедаш, додека сè уште не си ја спровел во дело. Дали можеби си нападат од страста на среброљубието? Ќе те нападне помислата. Па ќе ја одбиеш. Пак ќе те нападне - ќе стапиш во дијалог со неа. Имаш доволно време и начини да ја победиш или пак, да се исповедаш пред да се огрешиш со дело. Значи, се одвива вообичаениот процес на развој на помислата - од предлог до дело.

Но, да видиме што се случува кога во прашање е самољубието? Ако некој само за миг, сосема малку ни згазне на гордоста, на суетата, на високото мислење за самите себеси - веднаш ни се случува духовно затемнување. Нема тука помисла од која можеби ќе се одбраниме или ќе се согласиме, како во претходните случаи. Нема тука вообичаен напад! Нема тука вообичаена одбрана. Затоа што ние сме заробени од гордоста и нема потреба непријателот на нашето спасение,

клеветникот, лукавиот, да ни го освојува срцето однадвор, со предлози преку помислите.

Направете разлика!

Кога сме заробени од страста на славољубието таа владее со нас, со нашето срце, со нашите мисли, зборови, реакции и ние немаме никаква контрола над самите себеси, над она што се случува во нашето срце и над тоа како реагираме во одредени ситуации кога ќе ја повредат нашата суета. Со други зборови, гревовните чувства и помисли предизвикани од повреда на гордоста, а зради заробеноста, слободно го опседнуваат срцето, без да имаме можност веднаш да ги провериме и да ги препознаеме. Моментално, без сопирачки, нашите чувства стануваат негативни кон оној што нè повредил и паѓаме, со очигледни последици по духовниот живот. Значи, помислите што нè напаѓаат при таков вид искушенија не се движат по вообичаениот пат, туку поаѓајќи од позиција на освоен простор во срцата, имаат тенденција да нè наведат на уште поголемо зло. Кога веќе во истиот миг, по повредата, ќе го осудиш и кога веќе ќе ти се олади љубовта за некого, те наведуваат и да го замразиш. Ако веќе го мразиш, ти даваат предлози како да му нанесеш некое зло. Падот, во случај на раслабеност и согласување, може да биде катастрофален од перспектива на спасението на душата. Вака е во случајот кога се работи за страста на

славољубието. Додека пак, како што забележавме, ако демонот сака да ни ја активира страста на сластољубието и среброљубието, треба да го помине вообичаениот процес од предлог до прифаќање и остварување на помислата.

Дијагнозата на болеста гласи: *гордос̄ӣ*. Гордоста е најсилната, најневидливата, најсуптилната страст - болест на паднатиот ум. Лекот постои. Ни се дава тогаш кога навистина ќе посакаме да бидеме излекувани. Исцелувањето започнува со појавата на духовниот отец кај кого, со изборот на нашата слободна волја, љубовно и смирено се ставаме во послушание, ги отвараеме раните на нашата душа за да бидат соодветно исцелени.

Карактеристики на паднатиот ум се: гордост, расеаност, затемнетост. Карактеристики на обновениот според Христа ум се: смирение, собраност во молитвата, просветленост. Начинот на исцелување, значи, е да го ставиме својот паднат ум во послушание на духовниот отец. Затоа што во состојбата на паднатост и затемнетост не можеме да разликуваме што е навистина добро, што ни користи, а што ни е на штета. Бог нашето спасение го устројува на начини многу несфатливи за нас. На оние што искрено сакаат да се спасат - Он им ја исполнува нивната желба, ги поттикнува, крепи, создавајќи услови, ги утврдува во доброто. Но, тоа го прави така -

никогаш не нарушувајќи им ја дадената слобода.

Во првиот степен од духовниот развој, на степенот на очистување, доброволно и слободно влегуваме во послушание. Во овој стадиум секоја желба, чувство или помисла се обидуваме, со напорот на волјата, да ги држиме на растојание сè додека не бидат проверени со духовниот отец. И ги прифаќаме или отфрламе, според неговиот совет. Сè проверуваме со него. Така започнува процесот на исцелување. Духовниот отец е оној што мисли и решава за нас. Со целата тежина и одговорност за тоа. Тоа е неговата доброволна љубовна жртва, ризик - во функција на нашето спасение. Послушанието на духовното чедо му овозможува безгрижност, која пак е предуслов за молитвено тихување. Овој процес трае сè додека не ни се отвори срцето.

Значи, на првиот степен подвигот се состои во:

- Непоистоветување со помислите, желбите и чувствата и нивна проверка со духовниот отец;
- Правилна исповед, во која ги откриваме реакциите на нашето срце при падот во искушението, а не судиме за другите;
- Телесен подвиг (воздржување во исхраната и секаква угодност на телото - пост, метаниии, редовно присуство на богослужбите итн.) низ кој исто така ги газиме наше-

то самољубие и навиката на самоугодување на паднатата природа во нас и ги поставуваме рамките, основата, амбиентот за плач, со што ни се отвора дарот на солзите на покајание кои нè водат кон умно-срдечната молитва.

Ако се држиме во ваквиот подвиг истрајно, до дребности - затоа што на дребности паѓаме и се затемнуваме - полека биваме исцелувани од благодатта на Светиот Дух којашто ни се дава низ послушанието кон духовниот отец. На дребности паѓаме! Во случај духовниот отец и да не е просветлен, тој секако нема да нè наведува да направиме грев, но може да погреша, при давањето на некоја вообичаена, секојдневна заповед (*Оди!, Дојди!, Најрави вака или ѓака!.... Ова - може, ова - не може!*, итн.). Тука е нашата мудрост да послушаме, иако со некоја негова заповед нема да се сложиме или таа за нас нема да има логика. Затоа велиме дека кога сме на првиот степен не е битно дали нашиот духовен раководител е свет, дали е на степенот на обожување или не е. Она што е битно е на гордоста да ѝ се спротивставиме со смирение и скрушеност, во реален личносен однос со духовниот отец.

Овој процес на исцелување не подлегнува на логиката од овој свет. Тоа е проникнување и живот во Христа и живо Предание кое се предава само од отец на чедо, директно и личносно.

Нема друг начин! Тоа е процес во кој е во сила законот на надумната, на почетокот аскетска, а подоцна благодатна љубов. Во него духовниот отец ризикува да биде повреден, „повредувајќи“ го, лекувајќи го своето духовно чедо, при сечењето на страста на неговиот ум. За дребности духовниот отец обично премолчува. Но, ако се случило поистоветување со желба, чувство или помисла која е погубна за духовниот раст и спасението на духовното чедо, духовниот отец мора навремено да реагира, да пресече. Притоа постои опасноста тоа да биде доживеано како одбивање на личноста, а заради поистоветеноста. Тогаш духовното чедо поради заробеноста од таа помисла, желба или чувство, рефлексно го возвраќа ударот со нељубов.

Што е ризикот на духовниот отец?

Прво, секогаш да прима удари, да биде повреден од своето духовно чедо: со мисла, гест, збор, дело, на план на меѓучовечките односи. Природно е да биде повреден: во оној степен во кој духовното чедо е заробено и поистоветено со страста во тој степен ќе му возврати на духовниот отец со нељубов и ќе го повреди. Второ, на духовен план, демонот истовремено удира и на него, затоа што се обидува да спаси уште една душа, отплеткувајќи ја од мрежите на гревот. Трето, духовниот отец разрешува гревови во Светата Тајна на Исповедта. Кога тој љубовно го по-

крива своето духовно чедо - намалувајќи му ја канонската епитимија или ослободувајќи го сосема од неа - исто така ризикува многу. Тој ја понесува одговорноста и на него паѓа сета тежина на демонскиот напад, соодветно на гревот од којшто ослободил. И четврто, кога духовниот отец врши монашење со схима и ракополагање во свештенички чин - без канонско покритие и при реални пречки за истото - повторно ја понесува сета одговорност и ризикува, покривајќи го во сè своето духовно чедо. Отецот секогаш го искусува демонскиот напад соодветен на недостатокот или гревовите што ги покрива. Се прават грешки. Ако духовното чедо во искушение непромислено отпадне од својот духовен родител. Но, може ли родителот да престане да се грижи дури и ако детето сосема го напушти?!

Тука постои една духовна законитост што малкумина ја знаат. Во состојба на затемнетост човекот не треба да презема ништо, не треба да делува. Треба малку трпение, да почека. Па кога ќе се расветли, тогаш да решава. Но, напротив: токму во оваа страсна затемнетост луѓето најчесто донесуваат судбоносни решенија - и паѓаат - запечатувајќи го, оневозможувајќи го, привремено или трајно, процесот на исцелување и духовен раст.

На првиот степен, на степенот на очистување, духовното чедо не може да Го познае

Христос. Освен преку духовниот отец. Иако интелектуално замислува дека нешто знае, во прелеста на мнението. Умот е заробен од гордоста и суетата и славољубието. Срцето е затворено за умносрдечната молитва. За умот се недостапни внатрешните простори на срцето и благодатната бања во која се преобразува и потребно му е водство и чистење. Без духовен отец не може да се помине низ овој прв степен!

Затоа, оние кои сè уште се наоѓаат на степенот од очистување, а велат дека имаат духовен отец кој живее некаде далеку од нив - на пример, на Света Гора или во Ерусалим, кого пак ретко го гледаат, а секојдневно живеат како што сакаат, раководени од сопствените желби, чувства и помисли - не можат да го надминат првиот степен од духовниот развој. Во заблуда се. Тапкаат во место. Кој ги раководи?!

На првиот степен, со духовниот отец неопходно е да ја деш леб заедно, да живееш секојдневно. Да те следи, да те сече, да те боли. Да му враќаш, да го повредуваш, да те трпи. Да се смируваш пред него. Без ова не може! Нема исцелување, нема духовен живот, нема раст. Нема отворање на срцето. Нема просветлување.

Веќе на вториот степен - степенот на просветлување, кога се случува отворање на срцето и молитвено слегување на умот во него - битно е да имаме духовен отец со просветлен ум

и дар на умно-срдечна молитва. Затоа што тој ќе знае како да му овозможи на своето духовно чедо услови за молитвено тихување. Освен ако потребите на Црквата се поинакви. Тогаш кога срцето веќе еднаш е отворено, потребата од ова е пресудна.

Каде е тука односот духовен отец - духовно чедо?

Ако духовниот отец се наоѓа на третиот степен - степенот на обожување, тогаш може да раководи со духовниот живот на своето чедо кое е на вториот степен - на просветлување, и духовното чедо е должно да го слуша. Заветите сè уште важат. Ако не, ако духовниот отец се наоѓа на вториот степен, нивниот личносен однос во суштина е однос на браќа во Христа, кои взаемно се советуваат и се надгледуваат за случајно да не му остават простор на демонот, затоа што сè уште не е достигната совршеноста на обожувањето. Средба, гледање - одвреме навреме. Размена на опитот. Тогаш можам слободно да кажам дека мојот по чест духовен отец е на Света Гора, на Синај или во Америка, при што со него се среќавам еднаш годишно, а повремено се допишувам или кога е потребно се советувам по телефон.

Духовен отец на својата епархија треба да е епископот, а не некој друг. Ако епископот има под свој надзор многу свештеници, тогаш ду-

ховното раководство може да го пренесе на еден или повеќе искусни отци, кои, сепак, ќе се исповедаат кај него. Сè друго не е во согласност со православното Предание.

Карактеристично за оние што се сметаат себеси за духовници, а се сè уште на првиот степен од духовниот развој, е тоа што никогаш не говорат за умно-срдечната молитва, бидејќи немаат никаков опит во неа. Но за нешто мора да се зборува. Оние помалку образуваните расправаат со пресуден тон за зилотски прашања, за календарот, за екуменизмот, за последните времиња и Апокалипсата. Оние пак, високо-образуваните, објавуваат етичко-философски трактати облечени во теолошки плашт, оптоварени со многу неразбирливи зборови и сложени изрази, кои не допираат ниту до умот ниту до срцето на луѓето. А не се осмелуваат да проговорат на чисто догматски теми.

Вистинскиот духовен живот и подвиг почнуваат од моментот на симнување на умот во срцето. Тогаш одговорноста станува многу поголема, како и покајанието. Тоа ги опфаќа димензиите на Адамовиот плач за целото човештво. Тогаш треба да се истрае во подвигот на симнување и задржување на умот во срцето. Тогаш, како што велат отците, демонот ќе покрене искушенија и од крајот на светот за да ја спречи аскетската непрестајна умно-срдечна молитва.

Но ние, бидејќи сè уште паднати и пре-

многу горди, тапкаме во место со години заглибени останувајќи во почетните стадиуми на првиот степен од духовниот развој, неретко враќајќи се и наназад. А можевме со послушание и смирение брзо да го претрчаме почетокот, во обидот да ги исполнуваме заповедите, на тесниот пат кон непрестајната молитва.

CIP - Каталогизација во публикација
Народна и универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“, Скопје
291.651:281.963(497.7) 248.1:[291.65:281.963(497.7)]
Митрополит Струмички Наум
Слово од Елеуса / Митрополит Струмички Наум. -
Скопје: Манастир Пресвета Богородица Елеуса,
Струмичка православна епархија, 2001.
- 131 стр.; 21 см. - (Библиотека Воведение)
ISBN 9989-893-07-1
а) Духовен живот - Поуки - Монаштво

Печати:
„Софија“, Богданци